

Històries per actuar i capgirar el món

Històries reals per nens i nenes que volen transformar el món

PER
NENS I NENES
DE 8 A 12
ANYS

CCA(R)

Comissió Catalana
d'Ajuda al Refugiat

♥ Històries per actuar i capgirar el món ♥

🌸 Històries reals per nens i nenes que volen transformar el món 🌸

Agraïm a les comunitats indígenes y camperoles de Mèxic,
Colòmbia i Hondures, compartir i inspirar aquestes històries.

CCA(R)

Comissió Catalana
d'Ajuda al Refugiat

Un conte de: Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat

Text i il·lustracions: Daniela Violi

Revisió: Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat

Disseny i maquetació: Alexandra Romero Cortina

Traducció al català: Guspira - Equip d'Educadores

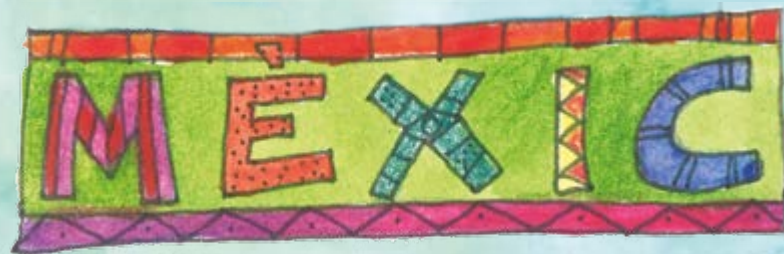
Amb la col·laboració de

Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament

Generalitat
de Catalunya

El Tren Maia i la destrucció de la naturalesa

La península del Yucatán i el mega-projecte del Tren Maia

Un poble valent que s'està quedant sense aigua

Els yaquis i la construcció de la presa d'Independència

El Tren Maia i la destrucció de la naturalesa

La península del Yucatán i el mega-projecte del Tren Maia

On està el Yucatán?

La península del Yucatán és una bonica zona situada entre Mèxic, Guatemala i Belize. Es troba a la part septentrional separant el Golf de Mèxic del Mar Carib.

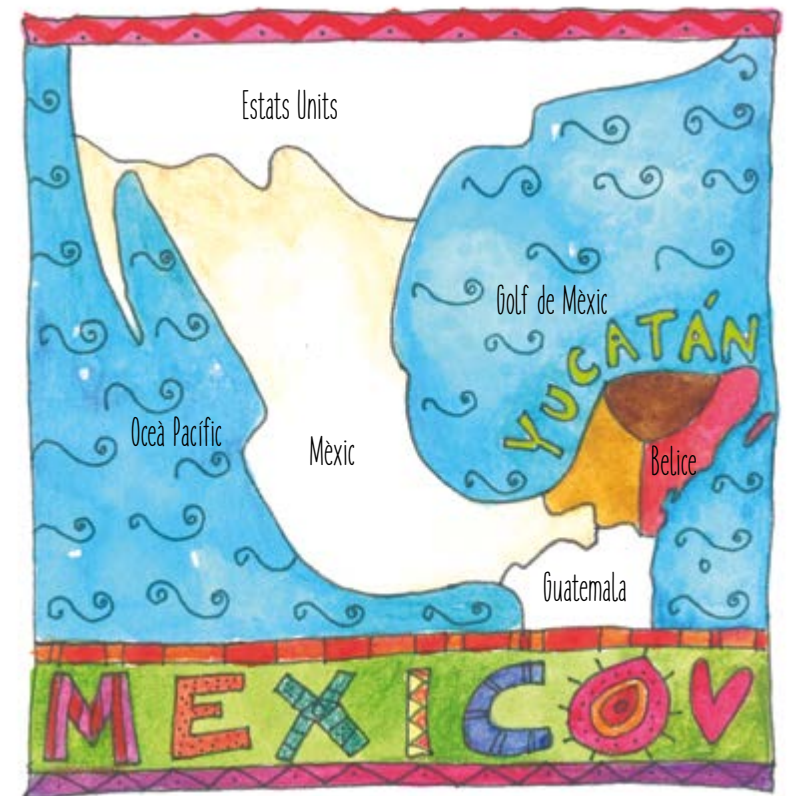
És un territori fascinant: a banda de tenir espais històrics de renom mundial, guarda tresors d'un valor incalculable per tota la humanitat.

La seva cura i protecció han estat sempre en mans dels pobles que habiten la zona des de fa milers d'anys.

Curiositat

Expliquen que l'**origen** de la **paraula Yucatán** es deu a un malentès.

Quan els conqueridors espanyols van arribar a aquestes terres, no paraven de sentir els maies repetir constantment **uh yu ka t'ann** que amb la llengua maia vol dir **"escolta com parlen"**. I els conqueridors van pensar que aquesta era la paraula que donava nom a la regió.

Els espais arqueològics del Yucatán

En aquesta regió hi trobem les famoses i imponents piràmides juntament amb altres construccions maies a Chichén Itza, Edzná, Calakmul, Becán, Kobá i Tulum, entre d'altres. Són un veritable tresor de la humanitat, perquè gràcies a aquestes ruïnes arqueològiques els humans podem conèixer els nostres orígens i la nostra història.

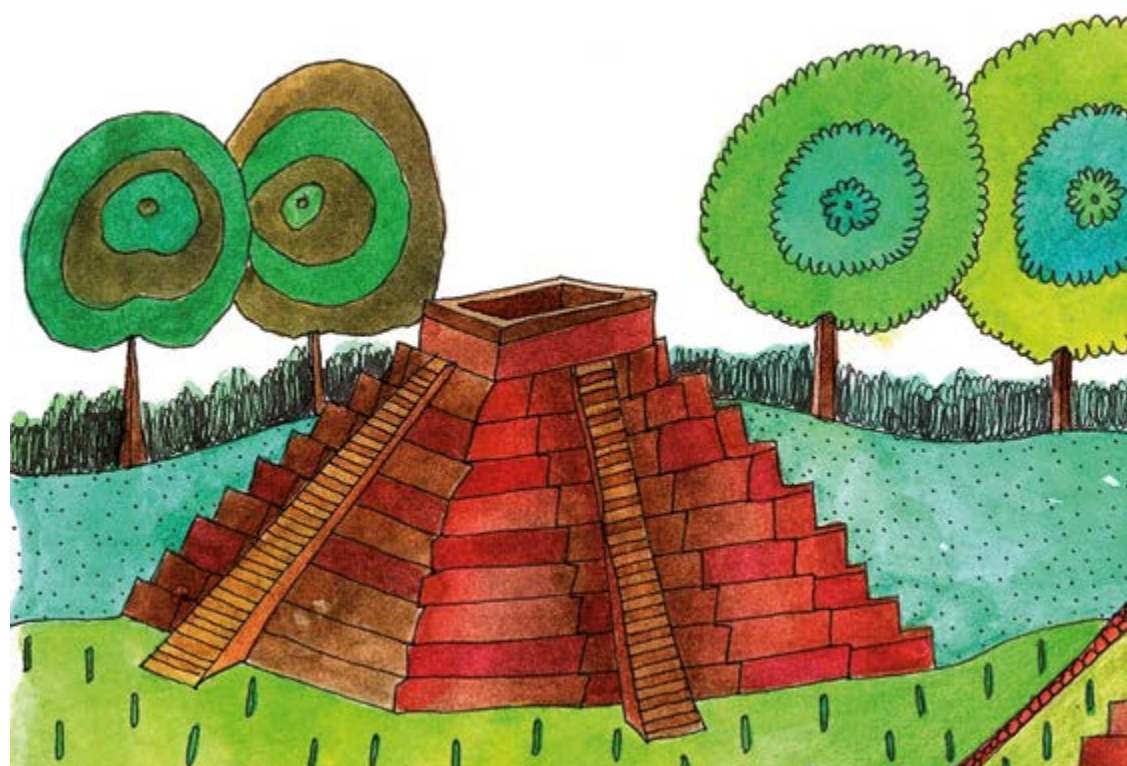
En aquesta regió, com a moltes d'altres del món, l'arqueologia no ha acabat de descobrir encara la immensa riquesa que continua soterrada.

Que curios!

La ruta Puuc que els maies van deixar com a herència

A la península del Yucatán, que és immensa, s'hi troba la increïble **ruta Puuc**, plena de restes arqueològiques construïdes pels maies. Puuc prové de la paraula yu'uk que en la llengua maia yucateca vol dir "serralada de turons baixos", i la major part de construccions amb aquest estil les trobem en aquesta bonica regió muntanyosa.

Les arqueòlogues expliquen que totes les construccions estan unides a través d'un sacbé, que és un camí pla per on transitaven els maies i hi feien les seves processons.

Qui eren els maies?

Eren una civilització que es trobava a Mesomèrica i que tenien coneixements molt avançats en arquitectura, art, astronomia, matemàtiques i escriptura... Les seves piràmides, també conegudes com a **Teocaltillitzin** en llengua **nauhutl**, són famosíssimes. Es calcula que les primeres construccions cerimonials daten de fa uns 3.000 anys. Moltes d'aquestes edificacions tenien un edifici sagrat dedicat a alguna de les diverses deïtats i, com a Egipte, rendien homenatge als seus reis.

El déu de l'aigua

Antigament els maies rendien culte al déu **Chaac**, que era l'encarregat de l'aigua, el tro i la pluja.

Alguns diuen que era germà del sol, i que després d'enamorar l'esposa d'aquest, li va saber tant de greu fallar al seu germà que no podia parar de plorar... Els maies creien que cada vegada que plovia a la terra era el déu Chaac qui plorava. A banda de ser el déu a qui se li demana que hi hagi bones collites i no falti menjar, també és l'encarregat d'obrir les portes de l'inframon, i per això és un déu molt respectat. Els pobles indígenes que viuen a la regió continuen venerant l'aigua com un dels elements més preuats i importants.

Pensen que l'aigua és vital: és la sang de la mare terra.

La flora i la fauna de Mèxic

Avui en dia els descendents dels maies i dels pobles indígenes *tsotsiles*, *tzeltales* i *choles* encara viuen a la península del Yucatán. Les persones que els conformen són els guardians i guardianes d'un dels tresors més grans del món: la biodiversitat.

Mèxic és considerat un país megadivers, ja que forma part del grup de les 16 nacions que tenen major diversitat d'animals i plantes del món. El seu territori és privilegiat ja que està ple de riqueses naturals.

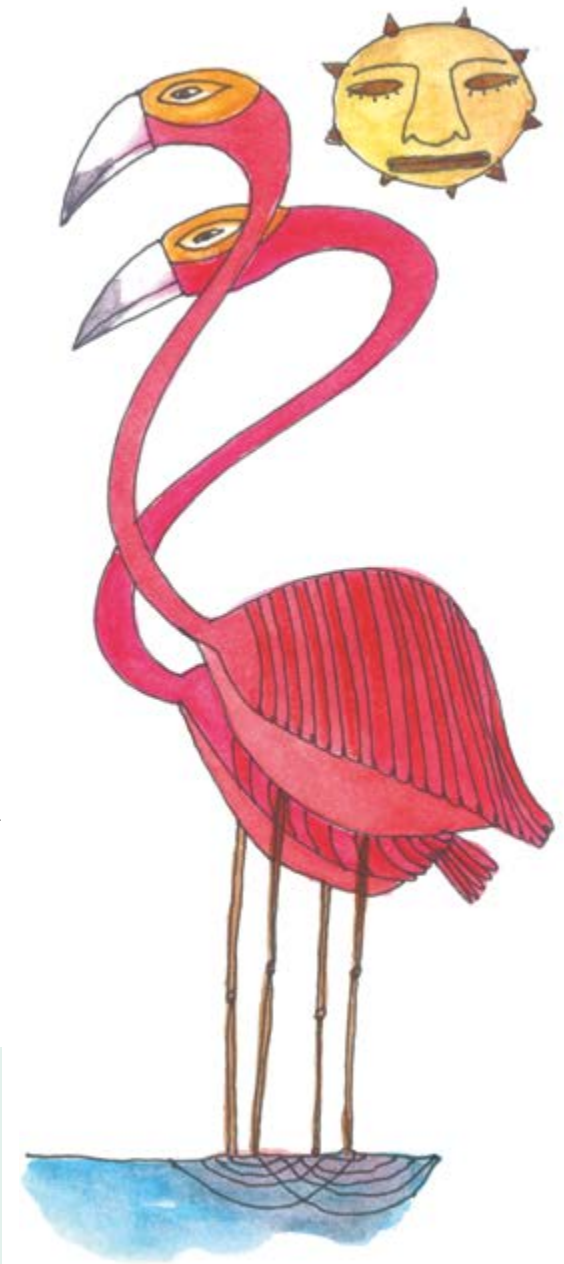
Aquests països agrupen el 70% de la diversitat d'espècies a escala mundial!

La llista **d'animals** que habiten a la península del **Yucatán** és molt llarga i comença amb dos felins molt imponents: el jaguar i el puma. No es queden enrere espècies com la boa, el cocodril de pantà, l'os rentador, el cérvol de cua blanca, el gall d'indi de muntanya i l'ànec arbori becvermell. A les zones de costa no podem deixar d'anomenar els famosos flamencs roses, els dofins i les tortugues carei i, òbviament, els papagais amb el seu plomatge multicolor i veu estrident! També hi trobem els coatís, uns animals curiosos parents de l'os rentador, que tenen una cua i un nas tan llargs que semblen una trompa. Moltes d'aquestes espècies estan en vies d'extinció i està a les nostres mans que desapareguin del tot o no.

La **flora** és meravellosa. Hi ha diversos tipus de palma, orquídies, bromèlies i passiflora, unes flors que semblen estrelles. A la zona de la costa hi podem trobar tot de manglars.

És interessant destacar que la majoria dels ecosistemes conservats a Mèxic, així com en altres parts del món, estan ubicats dins dels territoris dels guardians del planeta: els pobles indígenes.

Les comunitats ancestrals

Sens dubte, el tresor més preuat que hi ha en aquesta regió és la seva gent, formada per diferents pobles indígenes que des de fa milers d'anys mantenen el seu vincle amb la mare terra i amb tots els seus elements: l'aigua, el bosc, el vent i els animals...

La **identitat** de les **comunitats ancestrals** està plenament lligada amb la filosofia del **buen vivir**, que significa viure en equilibri amb tot allò que ens envolta: amb respecte, harmonia, amor i entenent que a la vida tot està interconnectat, és interdependent i està interrelacionat. Això vol dir que entre tots els éssers vius no existeixen jerarquies perquè tothom és igual d'important.

Al llarg de la història, els **pobles indígenes** han hagut d'enfrontar-se a moltes persones poderoses que els volien prendre la seva forma de ser, de viure i de sentir. Moltes vegades han volgut expulsar-los dels seus territoris i quedar-se amb les seves riqueses.

Però ells i elles han fet tot el possible per mantenir la seva identitat, les seves **tradicions**, la seva **llengua** i preservar la vida silvestre del seu voltant.

Actualment, els i les **líders** lluiten dia a dia per defensar els seus drets com a poble, el dret a la terra i al territori. En definitiva, el dret a viure en un entorn natural, sa i **sostenible**.

Les comunitats ancestrals, com les del Yucatán i les d'altres regions i països del món, mereixen viure en pau i benestar als seus territoris.

El mega-projecte del Tren Maia

La zona del Yucatán té un gran atractiu turístic, tant per la seva biodiversitat com per la seva arqueologia. El govern mexicà, conscient d'això, va voler fer un gran negoci amb la construcció d'un tren que creués tot el territori, i així facilitar l'arribada de turisme a tota la zona i prioritzar el transport de mercaderies. Aquest **mega-projecte** es va anomenar el Tren Maia. Diverses empreses espanyoles han participat en la seva construcció.

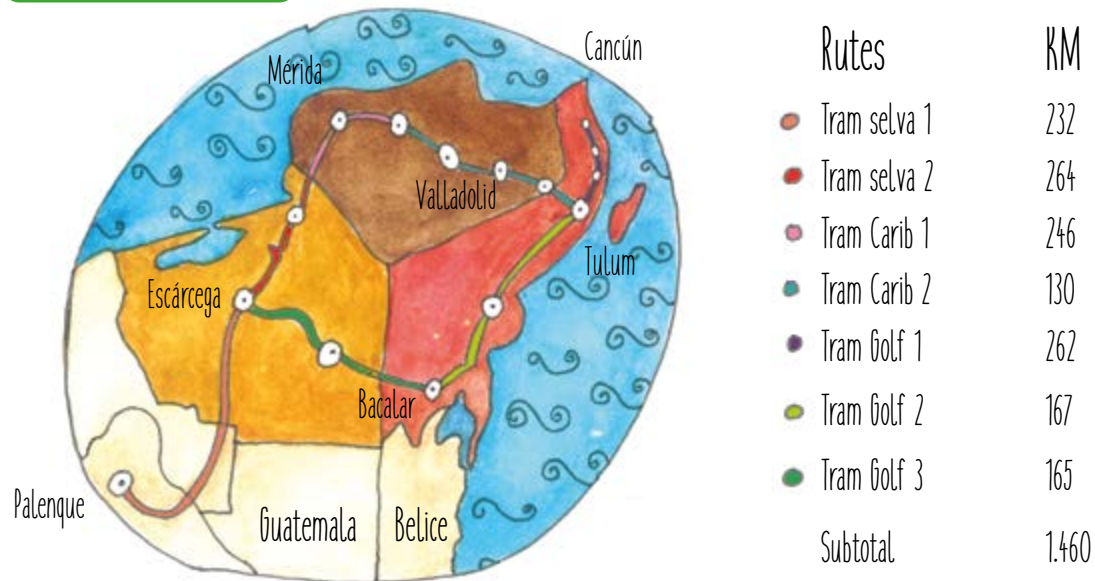
Des de l'inici del projecte, els **pobles indígenes** veuen amb preocupació i tristesa com la terra que han habitat durant milers d'anys està sent ocupada per grans màquines que talen els arbres i els obliguen a abandonar les seves comunitats per construir les vies del tren

Només al Yucatán, més de 3.500 famílies van ser obligades a abandonar casa seva. Creieu que és just?

El govern mexicà diu que aquest projecte serà beneficiós per tots els pobles, però les comunitats que fa milers d'anys que viuen a la zona saben que no és així. Per elles les obres del projecte representen la destrucció del **medi ambient**: dels arbres, de la flora i de tota la naturalesa que els rodeja que tant han cuidat i protegit, i del llegat ancestral i sagrat que aquests elements representen per les comunitats.

La gent de la zona està preocupada pels impactes mediambientals que causarà el tren, ja que travessarà 15 hectàrees d'espais naturals protegits.

Traç del tren maia

Aquests espais tenen la finalitat de protegir la **biodiversitat** que garanteix la supervivència de més de 40 espècies en perill d'extinció, entre elles el jaguar.

I les abelles on aniran quan talin la vegetació?

La **inversió** en el projecte del Tren Maia és molt alta: té un cost d'uns 150 mil milions de pesos mexicans, és a dir, uns 6.400 milions d'euros. Les persones que hi viuen afirmen que amb aquests diners es podrien construir més escoles i hospitals, que és el més prioritari ara mateix i això portaria major benestar a la comunitat.

El tren creua 82 comunitats indígenes i fa perillar el **patrimoni cultural, natural i arqueològic** que tants segles porten custodiant.

Les comunitats indígenes maies, tsotsiles, tzeltales i choles han enviat diverses cartes i demandes oposant-se al desenvolupament d'aquest projecte, demanant ser escoltades i respectades. Afirmen que l'Estat no ha sigut clar ni transparent, i no ha dit tota la veritat.

Protesten per la construcció d'aquest mega-projecte perquè provocarà el desplaçament de totes aquestes comunitats i en conseqüència la ruptura amb la seva terra ancestral i la destrucció de l'hàbitat natural de la fauna: aquesta construcció representa una greu amenaça per l'equilibri de tot l'ecosistema.

Fins al moment han aconseguit paraitzar algunes de les obres, però el perill no ha desaparegut.

Un exemple del que està passant

Calakmul és una de les **selves** més grans d'Amèrica i del món -per darrere de l'Amazones- i un dels llocs per on el govern mexicà vol fer passar el tren. Els i les habitants de la zona de **Xpujil**, liderats per **dones** de la comunitat, es van començar a organitzar per protestar contra la construcció del projecte i així protegir els animals, les plantes i l'equilibri sencer de **l'ecosistema**.

No volen que l'entorn on habiten, ple de vida, harmonia i naturalesa es converteixi en un munt d'edificis i indústries pensades pel turisme, i que els animals i les plantes morin perquè ja no tenen casa, aliments ni aigua per beure. L'últim que vol la comunitat és veure's obligada a abandonar la llar que tants segles porten habitant i tant estimen.

Gràcies a aquesta lluita i a l'esforç col·lectiu de moment han aconseguit **aturar** la construcció del Tren Maia a les seves comunitats, però reben constants amenaces anònimes que volen acovardir-les i fer que llencin la tovallola.

Un poble valent que s'està quedant sense aigua

La tribu Yaqui i la construcció de la presa Independència

La tribu Yaqui és un poble ancestral indígena que des del seu origen habita la riba del riu que dona nom a la tribu. Viuen al nord de Mèxic, a l'estat de Sonora.

Actualment, la tribu **Yaqui està formada per 32.000 habitants repartits en vuit pobles**: els Cócorit (Bitxos picants), els Bácum (Llacunes), els Vícam (Puntes de fletxa), els Pótam (Talps), Tórim (Rates), Huírivis (mims becuts del desert), Ráhum (aigües calmades) i Belem (Betlem).

Als yaquis i les yaquis se les coneix com el **poble indomable** perquè sempre han lluitat amb totes les seves forces per preservar la seva identitat, les seves tradicions i la seva terra, malgrat que al llarg de la història han intentat arrabassar-los les terres, han estat obligats a viure en territoris més limitats i han estat perseguits i deportats al Yucatán obligats a fer treballs forçats. Tenen un sistema de govern propi, que consta d'una autoritat civil i una autoritat tradicional. La tradicional està integrada per un consell de savis.

La llengua yaqui

La llengua yaqui forma part del sistema lingüístic uto-asteca i és difícil de pronunciar per les persones castellanoparlants. Està dins de la llengua Cahita i té tres variants: yaqui, mayo i una d'extingida que s'anomena tehueco. Actualment la comunitat és bilingüe, la llengua materna és el cahita i el castellà és el segon idioma. També fan servir algunes expressions del Nahuatl.

Algunes de les paraules yaquis són:

- Baisae: agrair
- Baikumareewi: libèl·lula
- Jikaubicha: nord
- Pa'akú: afores
- Saabum: sabó

Un resum de la història dels Yaquis i les Yaquis

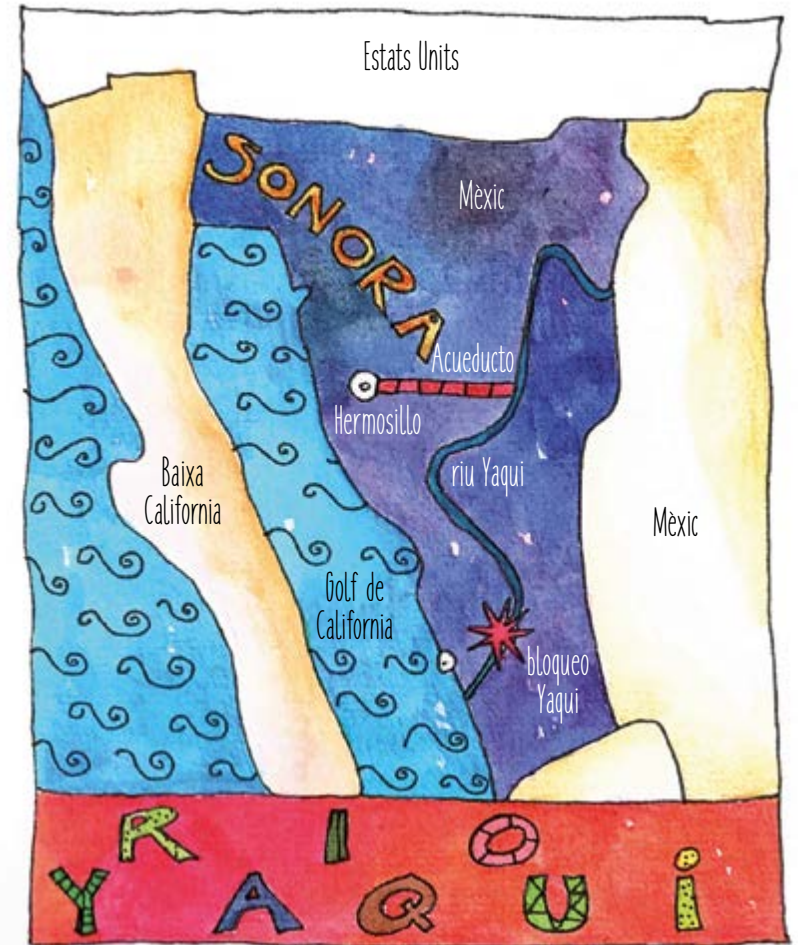
L'any 1533 van tenir el primer enfrontament amb els conqueridors espanyols quan Diego de Guzman va arribar per primera vegada a la costa del riu. Van defensar-se per no patir una invasió i després d'enfrontaments violents van sortir victoriosos mantenint el seu territori intacte.

L'any 1610 van tenir un període de relativa pau, tot i que van patir altres tipus de violències. Els jesuïtes es van acostar a la comunitat i van ser acceptats, això va comportar que la Tribu Yaqui fos evangelitzada. Van aprendre altres maneres de cultivar, i des d'aquell moment, la base de la seva agricultura ha estat el blat, el blat de moro i la mongeta roja.

Aquesta situació de calma tensa va acabar quan la Corona Espanyola va expulsar als jesuïtes i els va reemplaçar per sacerdots franciscans. Aleshores van tornar els enfrontaments. Passat un segle des de la seva independència, els i les Yaquis van seguir lluitant contra l'exèrcit mexicà i els diferents governs del país per evitar que els arrabassessin també les seves terres i els seus drets.

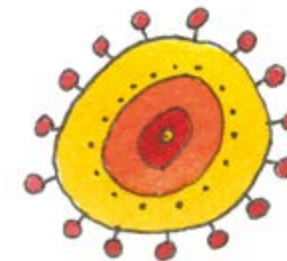
El retorn de la tribu yaqui al seu territori

L'any 1911, els líders i lidereses dels **vuit pobles** es van reunir amb el president de Mèxic i van aconseguir l'alliberació de totes les persones yaquis que eren esclavitzades a les finques del Yucatán. Així, de manera progressiva, van anar retornant a Sonora i moltes famílies es van retrobar de nou.

El 1940, el president de Mèxic va reconèixer per decret presidencial 485 mil hectàrees al poble yaqui com a territori seu i el dret del 50% de la quantitat d'aigua de la presa La Angostura.

Avui en dia, la resistència i la lluita per la seva autodeterminació continua. La tribu ha hagut de continuar rebel·lant-se contra les accions dels governs estatals i federals, que els han anat deteriorant les condicions de vida al seu territori, posant en perill la seva autodeterminació.

Autodeterminació significa que un poble pot decidir la seva pròpia forma de govern, vetllar pel seu desenvolupament econòmic, social i cultural, organitzar-se sense pressions externes i també definir les seves pròpies lleis i normes de vida ja sigui per escrit o oralment.

Poc a poc l'estat els va anar retornant les seves terres, assignant-los de nou el costat dret del riu Yaqui. Com que l'estat no sempre ha complert amb les seves promeses, els i les yaquis han hagut de mantenir-se alerta en la resistència i seguir lluitant pel que els pertany per dret: **la seva terra**.

Cal destacar que d'ençà que van començar a recuperar territori els cultius de la regió no han fet més que augmentar.

L'origen del nom yaqui

El nom originari ve de la unió de la paraula **hia** que vol dir crit i **baqui**, que significa riu. Junt es formen **hiaqui**, els rius que parlen a crits.

Els prefereixen anomenar-se **yoremes**, que vol dir humanitat.

A totes les persones estrangeres les anomenen **yori** que vol dir ferotges i també, lleons.

Els i les yaquis i la defensa del seu riu

L'any 2010 el govern mexicà va iniciar una gran obra per fer arribar més aigua a la ciutat d'Hermosillo ja que, segons afirmava, li feia falta rebre més aigua potable. Per fer-ho possible van desviar el riu Yaqui i van començar a construir l'aqüeducte Independència; ho van fer sense informar als habitants del territori.

La tribu Yaqui va descobrir que l'aqüeducte no connectava amb **Hermosillo**, sinó amb una altra zona on s'estaven instal·lant empreses amb el vistiplau del govern. Això significava que havien estat enganyats sobre les intencions reals de la desviació del riu.

Aquests fets han perjudicat a la tribu Yaqui de múltiples formes: la disminució del nivell de l'aigua del riu ha fet que desapareguessin cultius i peixos i, en conseqüència, tot l'ecosistema s'ha desequilibrat.

A més a més, les aigües ja no són potables i gran part dels habitants han emmalaltit provocant també l'extinció de gran quantitat de fauna i flora de la regió.

Actualment, només tenen accés a l'aigua que s'extreu dels pous subterranis i els estudis han revelat que aquesta conté grans nivells de químics perillosos per la salut i no hauria de ser consumida.

Els i les membres de la tribu yaqui que han denunciat la situació han sigut víctimes d'amenaques, empresonaments, desaparicions forçades i inclús assassinats.

Algunes persones han decidit guardar silenci perquè la seva vida i la dels seus familiars no estigui en perill, moltes d'altres es neguen a mantenir-se en silenci i fan sentir la seva veu perquè tot el món sàpiga què està passant.

Un dels animals de la regió és el pecarí.

La llegenda de la tribu yaqui

Explica la llegenda que fa milers d'anys hi havia uns humans molt petitons i baixets anomenats surem. Els i les surem es passaven el dia buscant aigua per tots els racons ja que hi havia molta sequera, no queia una gota de pluja a tot el territori i tots els éssers vius tenien molta set. Desesperats i desesperades perquè no trobaven aigua, van decidir demanar ajuda als ocells. Tenien com a missió volar fins al cel i demanar que ploqués al déu de la pluja. Els ocells no van aconseguir l'objectiu i llavors un gripau s'hi va oferir. Va saltar ben alt cap al cel i va convèncer el déu de la pluja perquè compartís l'aigua amb tots els éssers vius. Va ser tantíssima l'aigua que va caure que es va formar el gran riu Yaqui. L'aigua de la pluja que va caure va batejar el poble surem i en aquell precís moment es van fer grans i forts, convertint-se en yaquis.

Un poble orgullós del seu origen

Els pobles de la tribu Yaqui estan molt contents de ser yaquis, cosa que s'entén perfectament.

Com tots els pobles del món, són portadors d'una riquesa cultural i un llegat ancestral magnífics.

Per a ells i elles és fonamental el **yoreme**, que significa poble i territori, ja que no poden concebre l'un sense l'altre.

Cap dels dos és més important, es complementen ja que tot forma part del seu llegat, herència i riquesa.

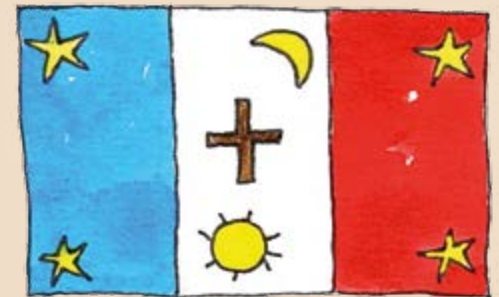
És per això que els vuit pobles de la tribu Yaqui fa més de cinc segles que estan protegint i defensant el **yoreme**, un concepte que inclou **llengua**, **tradicions**, **riu**, **rituals**, **identitat** i **terra**.

Tots els pobles de la tribu Yaqui defensen amb cos i ànima el territori perquè ningú els faci fora, i ho faran cada vegada que faci falta igual que ho van fer amb el projecte de l'aqüeducte i amb les mines.

Els i les yaquis transmeten els seus coneixements generació a generació, d'àvies a mares i de mares a nétes.

Els coiofs sempre han sigut bons amics dels yaquis.

bandera yaqui

Tots i totes tenim dret a tenir accés a aigua neta i potable per beure, conrear, regar, cuinar i netejar-nos; permetent a les plantes i flors créixer i florir, i als animals a poder viure i beure del riu.

La nostra cultura, la nostra tradició i la nostra llengua són drets fonamentals i per molt minoritaris que siguin se'ns han de garantir a tots i a totes.

Això vol dir que a més a més de sentir satisfacció per allò que som i d'on venim, hem de respectar i comprendre a totes les persones. Tots i totes mereixem viure en pau i harmonia a la terra que ens acull i envoltades de tots els éssers vius.

Per aquesta raó ningú no té dret a arrabassar una de les coses més importants per la vida: l'aigua.

**Juntes hem de defensar el dret a l'aigua i a la vida
per a totes les habitants del món!**

Tots els infants yaquis demanen als seus avis i àvies que cuinin **wakabaki**.

Aquest plat consisteix en un brou de costelles de vedella amb patates, cigrons, col, pastanaga, carabassa, blat de moro i, per descomptat, "bitxo", el toc picant que li dona més gust al plat, tret distintiu de la regió.

També mengen tamales, tortillas i pozoles, que tenen la farina de blat de moro com a base per a la seva preparació.

HONDURES

Un parc natural ple de forats
Les mines d'òxid de ferro d'Hondures

La història d'un riu sagrat
El poble Lenca i la defensa del riu Gualcarque

Un parc natural ple de forats

Les mines d'òxid de ferro d'Hondures

El Parc Nacional Carlos Escaleras

L'any 2012 la muntanya de Botaderos, al nord d'Hondures, va ser declarada Parc Nacional i li van posar el nom de **Carlos Escaleras** en honor al líder social que dècades enrere havia defensat els serveis públics i els béns naturals d'aquest lloc. Escaleras va ser assassinat l'any 1997 per intentar impedir la instal·lació d'una processadora de **palma africana** i són moltes persones les que el recorden amb agraïment i respecte.

Al **Parc Nacional Carlos Escaleras** hi neixen els rius Mame, Monga, Cauca, San Pedro, Guapinol, Tocoa, Taujica, Bonito, Izquierdo, Río Chiquito, Tinto o Negro i molts d'altres. Degut a la forta presència de rius, és una zona fonamental per l'equilibri de tot l'ecosistema.

El parc és enorme: és més gran que l'illa de Puerto Rico. Té una extensió de 96.755,4 hectàrees, uns 1.000 quilòmetres quadrats aproximadament. Dins del parc hi ha 34 reserves d'aigua de les que se'n beneficien 42.000 habitants de diverses comunitats que viuen al voltant de la muntanya de Botaderos.

De la palma africana s'extreu un oli que s'utilitza per cuinar, per fabricar productes pel cos i sabons per rentar. Un gran cultiu de palma prop d'una comunitat genera greus problemes, ja que contamina i fa malbé la terra i la deixa inutilitzada per poder tornar a cultivar-hi. A banda de la gran pèrdua de biodiversitat, la gent ha de conviure amb una olor molt desagradable produïda pels tractaments que s'utilitzen per obtenir l'oli a més de les males olors de les deixalles que aquests olis provoquen.

La biodiversitat de la regió és increïble

Al departament de Colón, on hi ha el parc, s'hi troba una vegetació anomenada **bosc humit**, ja que aquesta zona es caracteritza per tenir pluges molt abundants i una temperatura molt elevada durant tot l'any.

La seva vegetació la formen espècies de fulles perennes i amples, molt típiques de les selves tropicals.

Una reserva natural en perill

Com totes les reserves naturals del món, aquesta també està protegida i està prohibit tocar-la. Com el seu nom indica, una RESERVA té l'objectiu de RESERVAR, és a dir, conservar i protegir l'ecosistema que conté.

Quan parlem **d'ecosistema**, entenem que és el lloc i l'ambient de la natura habitada per éssers vius com insectes, felins i ocells. La relació d'aquestes espècies amb la terra, l'aigua i l'aire de la zona crea un equilibri perfecte que permet la vida de totes elles. Per tant, aquest equilibri es pot trencar quan un grup de persones hi intervenen sense mesurar les conseqüències del que hi construeixen.

Un embassament o una carretera construïda només pensant en la comoditat d'uns pocs i no en l'equilibri de l'ecosistema, pot portar greus conseqüències.

El poble de Tocoa

La ciutat més propera al parc natural s'anomena Tocoa, que significa lloc d'espigues verdes i terra de blat de moro.

En aquesta zona s'hi han trobat restes arqueològiques com per exemple pedra de jade i fang d'obsidiana.

El nom de Tocoa ve de Tocoana que significa vall de muntanyes altes i verdes.

El món és ple de casos i d'exemples com el d'un bosc que es panseix perquè no rep l'aigua necessària a causa de la construcció d'una autopista que travessa el territori i obstaculitza el flux del riu. Si l'aigua no arriba, els arbres s'assequen i les aus moren, i a partir d'aquí tot l'ecosistema es veu afectat.

Una zona en desequilibri impacta també als territoris propers. Estem parlant, doncs, d'un problema a gran escala i que afecta greument al planeta sencer.

Què està passant a la zona?

Curiosament, és el cas del Parc Natural de la Muntanya de Botaderos Carlos Escaleras, quan l'any 2013, un any posterior a la protecció d'aquesta zona, el govern d'Hondures va permetre que dues grans empreses entressin a la zona i maltractessin la natura, extraient-ne materials de mineria per vendre'ls posteriorment.

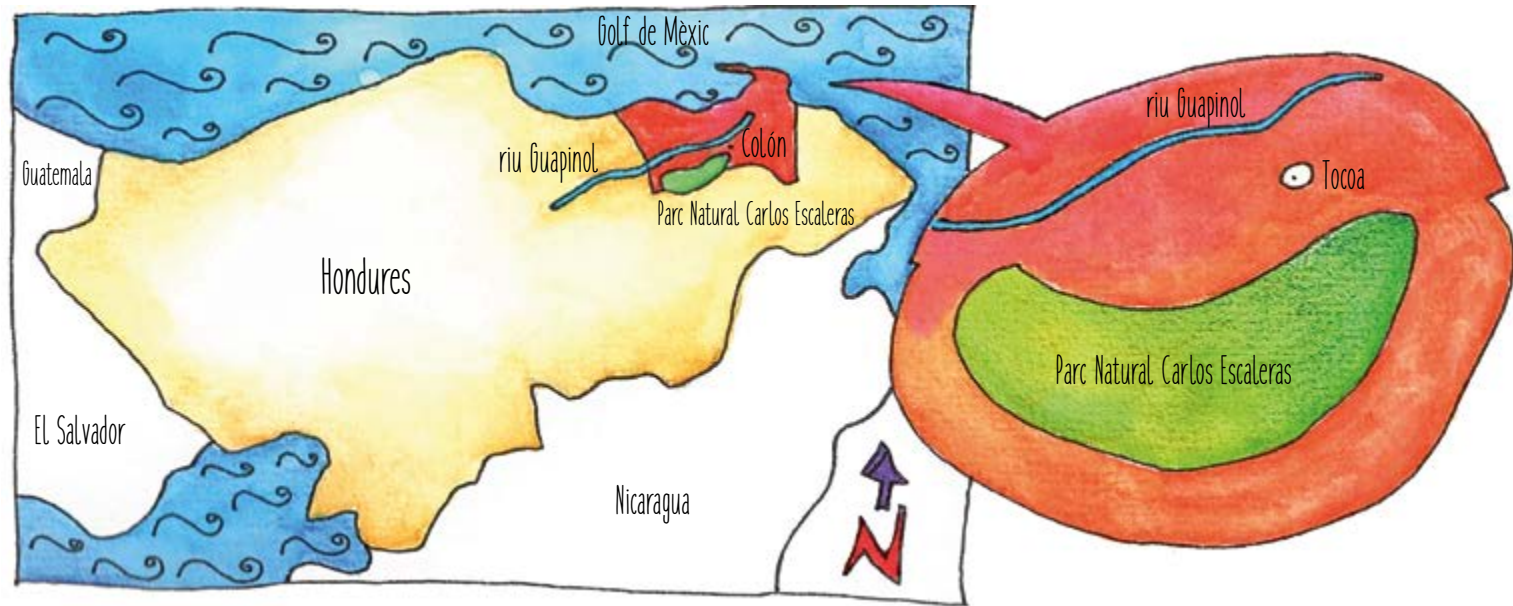

El mineral que s'extreu d'aquesta regió és **l'òxid de ferro** i sembla ser que una gran empresa dels Estats Units que produeix **acer** estava molt interessada en posseir aquest mineral.

Els i les habitants es van indignar molt al descobrir que per tirar endavant el projecte miner s'havien talat els arbres, destruint així la zona on vivien.

Existeix un equilibri perfecte a la naturalesa que quan es veu alterat impacta a totes i cadascuna de les seves parts.

El problema a la zona del Parc Natural de la Muntanya de Botaderos Carlos Escaleras cada cop s'ha anat fent més gran. De cop i volta van anar arribant altres empreses amb nous projectes que seguien contaminant l'aigua i impactant contra el medi ambient.

L'ecosistema hondureny del parc estava greument en perill a causa d'una planta de pel·letització pel processament d'òxid de ferro i una hidroelèctrica al riu Guapinol. Els residus que les empreses abocaven al riu van contaminar la seva aigua, convertint-la en aigua no potable. Per tant, aquesta aigua no es podia beure ni tampoc utilitzar per regar els conreus i això va suposar un greu perill per totes les persones habitants de la zona.

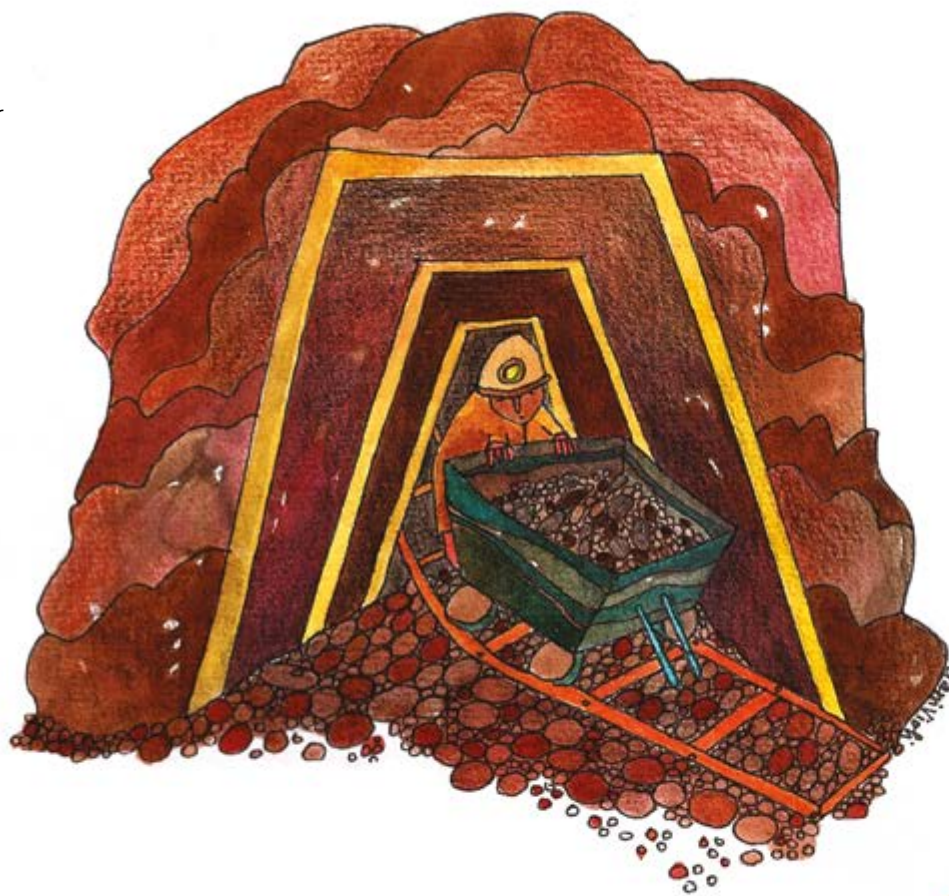
Davant d'aquesta situació, les persones que vivien prop de Tocoa van crear un comitè per la defensa dels recursos naturals, la protecció del medi ambient i la vida dels animals. Van demanar que es fes un "cabildo abierto" (una consulta a la població) per protestar contra els projectes empresarials que estaven destruint el territori i van decidir bloquejar algunes vies d'accés perquè les empreses no hi poguessin accedir i continuessin destruint rius i muntanyes.

Les empreses, com a resposta a aquestes accions, van amenaçar a les persones del poble que estaven protestant, i fins i tot algunes d'elles van ser empresonades amb la justificació que les seves proclames obstaculitzaven la seva feina.

Trenta dues de les persones que integraven el comitè municipal van ser criminalitzades per defensar els rius i les muntanyes, vuit d'elles en presó preventiva durant més de 2 anys.

Són moltes les persones de la regió que els hi donen suport, conscients de les greus conseqüències que aquestes obres estan produint a tot l'ecosistema. Encara queda molta feina per a fer.

Curiositat

Des de l'època dels virregnats, a l'Amèrica Llatina han existit unes reunions obertes on la població pot exposar els seus dubtes, preocupacions i propostes a les autoritats de la zona. Aquestes reunions s'anomenen cabildo abierto. Aquests espais de participació ciutadana són una de les demandes que les persones hondurenques de la zona de Tocoa exigeixen, ja que part del problema rau en que no han estat informades, escoltades ni tingudes en compte per part de les autoritats.

Per què és important lluitar per defensar els teus drets i els de la teva comunitat?

Perquè cadascuna de nosaltres forma part de la comunitat i la comunitat de cadascuna de nosaltres. Una persona sola no pot sobreviure per ella mateixa, necessita la seva gent.

Entre totes ens recolzem, ens donem suport i fem tot allò possible perquè tothom pugui realitzar els seus somnis. Ens protegim lluitant juntes quan algú vol prendre'ns el que ens pertany, aprenem les unes de les altres i el més bonic de tot és que construïm ambients de pau i respecte perquè tothom visqui a gust.

En definitiva, gràcies a la unió, l'empatia i la solidaritat entre les persones de la comunitat fem que el nostre món sigui una mica millor.

Al cap i a la fi, entenem que el món sencer és una gran comunitat i que el seu benestar depèn de les interaccions i les accions de cada persona perquè som éssers interdependents.

Som com un gran mar: petites gotes que quan s'ajunten poden crear el més bonic dels oceans.

Deixa volar el superheroi i superheroïna que duus a dins teu

Ser nen i nena no vol dir no tenir veu ni vot.

Tot el contrari!

Els nens i nenes encomanen la seva alegria a les persones adultes quan moltes d'elles han perdut la creença i la il·lusió que encara poden canviar el món.

D'altres s'han convençut amb els anys que no és possible fer-ho!

L'entusiasme i la creativitat són contagioses i no tenen edat. Una bona proposta pot fer-la algú amb 8 anys o amb 92.

No hi ha res més inspirador que veure algú fent una bona obra, ja sigui ajudant algú que ho necessita, recollint brossa en un parc o a la platja o tancant l'aixeta mentre s'ensabona.

Saps quina és la tasca més valuosa d'un superheroi i una superheroïna?

Doncs aquesta, donar exemple!

Això és ser una veritable "influencer"!

Què és el desenvolupament sostenible?

L'any 1945, després de la Segona Guerra Mundial, 51 països compromesos amb la pau i la seguretat del nostre planeta van crear l'ONU (Organització de les Nacions Unides), una institució amb l'objectiu de traçar els tractats amb els que tothom pogués viure en les millors condicions possibles.

L'ONU ens convida a posar el nostre granet de sorra perquè la terra i tothom que hi habita visquem de la millor manera possible, que tothom hi surti guanyant i que ningú hi surti perdent. Això s'anomena **DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE**.

Els objectius pel desenvolupament sostenible són:

1

Totes les persones han de tenir cobertes les seves necessitats bàsiques per així poder erradicar la pobresa.

2

Ningú ha de passar gana, ja que si redistribuïm els recursos hi haurà suficient menjar per a tothom. Això també implica mantenir una bona alimentació i que cap persona no es vegi obligada a consumir aliments que no els aporten nutrients.

3

Perquè la Terra no es desequilibri, a ningú li ha de faltar de res ni sobrar-li res. La sobrepesca, els monocultius, el consumisme o el desapropietament d'aliments afecten a una part vulnerable de la població mundial.

4

S'ha d'estar alerta amb la caça il·legal, perquè cada vegada són més els animals que estan apunt de desaparèixer o que ja s'han extingit.

5

Tota persona té dret a tenir accés als medicaments que necessiti, a estar protegida, a preservar la seva salut i a fer exercici. Ningú hauria de viure a un lloc insegur que posi en perill la seva integritat.

6

L'educació és de vital importància per capacitar-se, preparar-se i ser millor persona. Al créixer, una persona que ha rebut una bona educació podrà dedicar-se a fer el bé i a servir a la seva comunitat. Tots els éssers humans mereixen tenir un futur esperançador.

11

Totes les persones han de tenir accés a una feina segura, digna i positiva per tal que l'economia creixi sense trepitjar a ningú.

7

Sense tenir en compte el gènere, totes les persones tenen el dret a ser tractades des de la igualtat, el respecte i la dignitat.

12

Les nostres ciutats han de ser construïdes de forma segura perquè cap persona corri perill i les seves estructures perdurin al llarg del temps sense fer-se malbé. Hem de baixar els nivells de contaminació per prevenir l'augment de les temperatures i que el canvi climàtic s'agreugi. No oblidem que sense oxigen, els éssers vius moriríem.

8

Tothom té dret a consumir aigua pura i neta, a viure en espais sans on els residus siguin tractats correctament.

13

Tothom és part del món! Això vol dir que totes som iguals i cap persona pot ser maltractada o exclòsa.

9

Totes i cadascuna de nosaltres som responsables de la Terra i la nostra missió és cuidar-la. Per fer-ho és imprescindible aprendre a reciclar, reutilitzar i reduir allò que consumim per no omplir-la de brossa.

14

Les institucions que ens recolzen han de ser justes, respectuoses i sempre, sense excepció, apostar pel diàleg i per la pau. Ningú no pot sentir-se desprotegit ni exclòs i, per suposat, ningú no pot gaudir de privilegis exclusius.

10

S'han de deixar d'utilitzar aquells recursos que poden esgotar-se com el petroli o el gas i s'ha d'apostar per les energies renovables com la llum solar i el vent.

15

Totes les persones, empreses, institucions i països han de vetllar per fer d'aquest món un lloc millor. En definitiva, és casa de totes.

Tothom mereix viure en un entorn saludable

Ningú no és mereixedor d'habitar en un lloc insalubre. Fins l'últim habitant de l'illa més remota de la Terra té dret a estar bé i és el deure de totes vetllar perquè així sigui.

Tot i que sembli impossible de creure, hi ha persones a les que aquest dret no els sembla fonamental perquè no tenen gens d'empatia.

Totes ens hem de cuidar entre totes.

Quan vegis que s'està cometent una injustícia a la teva comunitat, tu també pots actuar. Primer de tot informa't bé, pregunta a aquelles persones que coneguin el tema i reflexiona per entendre com pots col·laborar.

Esbrina si hi ha algun grup que s'estigui reunint i parlant sobre això i, si no n'hi ha cap, crea'l juntament amb els teus amics i les persones interessades. Convida a tothom perquè s'hi uneixi i trebal·leu juntes pel bé comú. Ningú no ha de quedar al marge d'aquesta proposta. L'ideal és que tothom pugui estar en aquest món i viure-hi de forma tranquil·la i plena.

Si decideixes tenir presència a les xarxes socials fes-ho amb serietat i responsabilitat. Publica dades contrastades i parla sempre des de la veritat i el respecte.

Sabies que hi ha aproximadament uns 30 països al món on s'han creat parlaments conformats per menors d'edat i on les seves opinions i decisions són escoltades i tingudes en compte per les persones adultes?

La importància de saber parlar i negociar

Fomenta el diàleg quan no estiguis d'acord amb alguna cosa; saber parlar, analitzar, debatre, confrontar, mediar i negociar és l'eina més valuosa per canviar el món sense haver de passar per guerres o enfrontaments violents que només porten dolor.

No tothom sap fer-ho i per això és important anar practicant des que som ben petits i petites. No és important el temps que hi dediquem sinó que s'han de resoldre els problemes i donar la cara, donar tota la informació i cercar solucions pel benestar col·lectiu.

Saber parlar implica també saber escoltar i això vol dir no interrompre l'altra, no intentar imposar les nostres idees ni ignorar el que se'ns diu. L'escolta activa permet a l'altra verbalitzar les seves idees perquè es pugui fer entendre i que des de les dues bandes es puguin apropar i trobar solucions als desacords.

- Recorda: no podem deixar ningú enrere.
- Quan algú està sent exclòs, és que alguna cosa va malament.
- Ser inclusiva denota saviesa, amor i flexibilitat.

Quan et sembli que trobar una solució és impossible, pensa en el benestar de la Terra. Hem de prioritzar-lo per davant de tot: els nostres interessos, les comoditats i els privilegis d'uns pocs.

La Terra ens parla i hem de saber escoltar-la.

Tothom té dret de viure bé a la Terra, però alhora també hem de protegir-la, perquè de vegades som nosaltres mateixes qui la maltractem i li fem mal.

Per què és important construir un món sostenible?

És evident que els humans hem de començar a repensar quins recursos utilitzem a l'hora de construir perquè tinguin un impacte menor en el medi ambient i ningú en surti perjudicat.

Això s'anomena **SOSTENIBILITAT**.

Avui en dia, a nivell arquitectònic es parla de crear nous materials a partir d'ampolles de plàstic (**PET**) reciclades, d'utilitzar cendra a partir del bagàs de la canya de sucre o tornar a les fustes nobles com el bambú.

Els éssers humans
tenim el gran repte de
viure sense perjudicar
ni malmetre el més valuós
que tenim, casa nostra,
la Terra!

Quan un recurs és explotat per sota de la seva capacitat de renovació, parlem de SOSTENIBILITAT.

Quan se l'explota superant aquest límit és quan es genera un gran desequilibri.

Per què serveix una mina d'òxid de ferro?

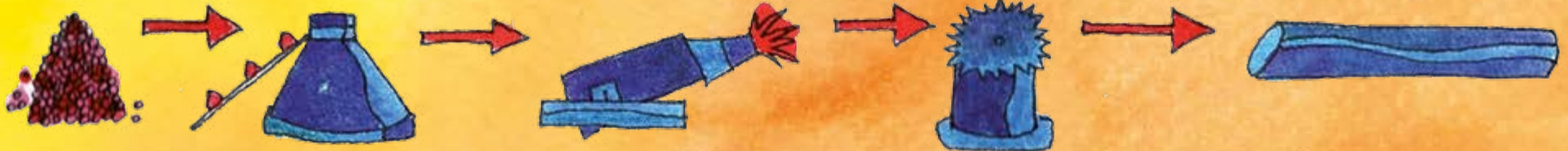
Els diferents òxids de ferro estan formats per la barreja química del ferro i l'òxid.

En total hi ha 16 classes d'òxids de ferro i els més coneguts i antics són els que podem veure a les pintures rupestres com les d'Altamira a Espanya, on els animals que hi trobem dibuixats estaven fets de carbó i òxid de ferro.

Hi ha òxids de ferro que s'utilitzen com a pigments encara avui en dia, d'altres que s'utilitzen com a suports per emmagatzemar elements magnètics a la indústria informàtica i audiovisual, n'hi ha d'altres que serveixen per fer flotar els vaixells i alguns que s'utilitzen per fabricar tubs d'acer.

Procés per obtenir l'òxid de ferro

1. S'utilitza com a matèria prima l'òxid de ferro extret de la mina.
2. S'introdueix en un forn a altes temperatures.
3. Es processa en un convertidor Thomas-Bessemer que s'ocupa d'eliminar les impureses del ferro mitjançant l'oxidació produïda per la insuflació d'aire en el ferro fos.
4. S'aprima a partir d'una laminadora, convertint-lo en làmines com el seu nom indica.
5. Se li dóna forma fins crear els tubs d'acer.

La història d'un riu sagrat

El poble Lenca i la defensa del riu Gualcarque

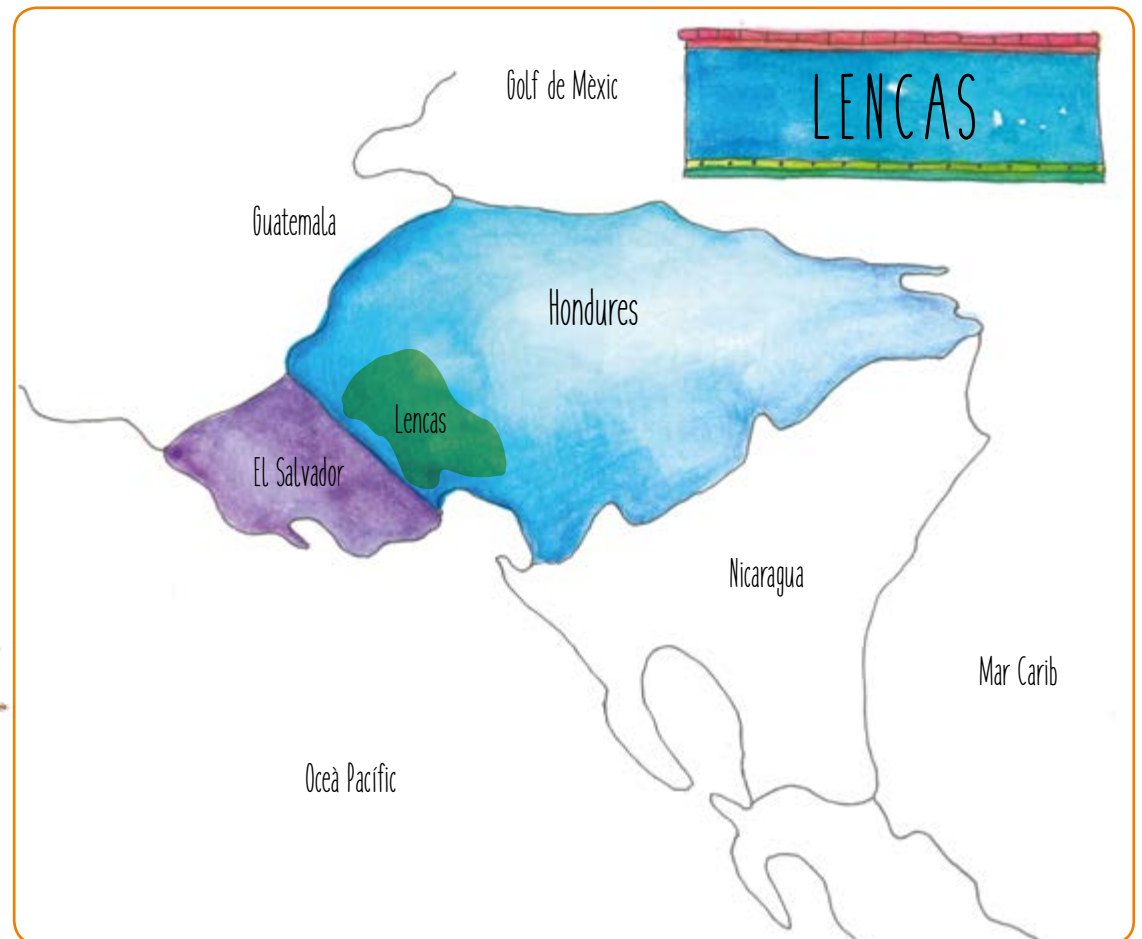
Qui és la comunitat Lenca?

La comunitat Lenca viu entre Hondures i El Salvador des de molt abans de la conquesta d'Amèrica. Parlen en una llengua que sembla tenir les seves arrels en el *chibchano*, un conjunt de llengües amb influència també de llengües maies (com el *náhuatl*, el *yucateco* y *chol*).

Des de sempre s'han dedicat a la sembra de milpas, la base de l'alimentació a mesomèrica. En aquest sistema d'agricultura s'hi produeixen blat de moro, fesol i carabassa. A vegades també s'hi cultiven bitxos, ja que a molta gent local li encanta el menjar picant.

Curiositat

Sabies que el picant no es considera un sabor sinó més aviat com un dolor? Podríem dir que és un petit malestar a la boca que després... agrada moltíssim!

L'origen de la paraula *milpa*

La paraula *milpa* ve de la llengua náhuatl *milli*, que vol dir parcel·la sembrada i pan, que significa a dalt; per tant, el que es sembra a dalt de la parcel·la. La milpa no només es refereix a la sembra sinó també a tot el coneixement i a la tecnologia emprada en tot el procés fins arribar al producte final. Per això a l'agricultura pagesa es diu *hacer milpa* a aquell procés sostenible que va des de l'inici fins al final de la collita.

Per aquesta ètnia, com per moltes altres de mesomèrica, a banda de ser l'aliment principal de la seva dieta, el blat de moro és sagrat perquè a partir d'ell neix la humanitat. Per això, realitzen grans varietats de rituals en diversos moments: a l'hora de preparar la terra abans de sembrar-lo, durant el procés de creixement, quan es fa la collita i també quan es consumeix. Els seus rituals són una expressió religiosa: és la seva manera per entrar en contacte amb els esperits de la naturalesa, inclòs el blat de moro. Durant pràctiques ancestrals tota la comunitat es reuneix per adorar-los i mostrar-los agraïment per com els alimenten i els cuiden. També els demanen que les pluges siguin favorables i que les collites siguin abundants i de bona qualitat.

Un plat típic d'Hondures és el *tamal de elote* (blat de moro sencer), també conegut com humita o mantuca. Aquest plat es prepara amb farina de blat dolç que també es pot anomenar *choclo*.

La cuina tradicional de mesomèrica té un gran component espiritual: a través d'ella es realitza la unió amb l'univers i amb allò diví.

Altres paraules de la comunitat Lenca

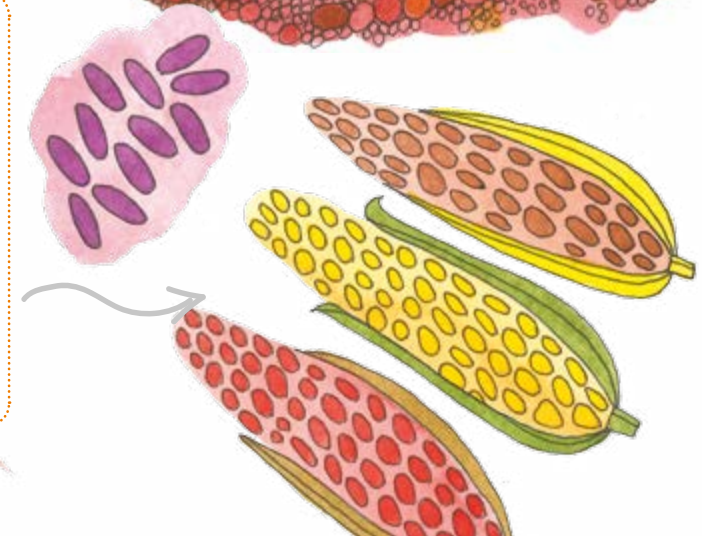
Aguingui: cérvol

Ama: blat de moro

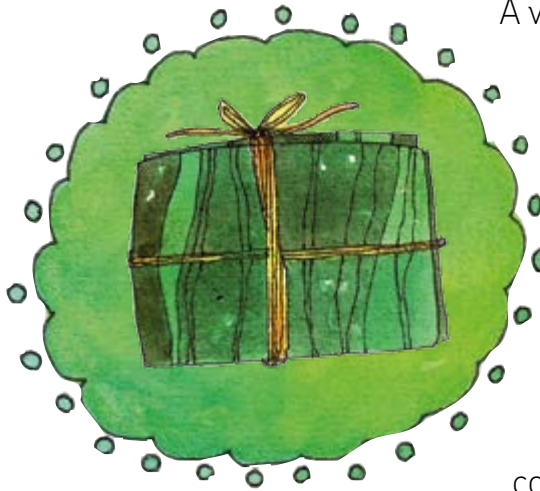
Bingüiringüi: estret

Cashi: sol

Zuna: flors

La milpa és un aliment present a molts països d'Amèrica Llatina amb altres noms com tamal, pastel, uchepo o hallaca. A Brasil s'anomena pamonha i a Veneçuela, cachapa.

A vegades la base està feta de blat de moro dolç i d'altres vegades amb arròs, i totes estan farcides d'algun tipus de carn, de verdures i de salses. Tot això s'envolta amb una massa molt tendra perquè no s'escapi res i té forma de rectangle.

A la vegada, aquest bloc està embolicat amb una gran fulla de panotxa de blat de moro, de plàtan o d'alvocat, entre d'altres, i es lliga amb una corda o fil per tal que quedi ben tancat.

Aquest menjar exquisit és d'origen mesomèrica i ja existia abans de l'arribada dels colonitzadors. No només es consumia com a aliment sinó que també es feia servir en rituals.

Què és la *compostura*?

A les zones on habita la comunitat Lenca es practica la compostura, que és un ritual agrícola dedicat a la fertilitat de la terra i a la presència de l'aigua com a font de vida. Qui organitza la compostura avisa a un mestre de cerimònies i convida les seves amistats. Es prepara una creu amb fulles i es sacrifica una au. De tota la vida s'ha fet així, és una tradició. Es llencen petards sorollosos al principi i al final de la cerimònia, es diu que són "les veus angelicals". A l'altar es crema copal, que és la sàvia seca d'un arbre que porta el mateix nom i s'utilitza com a encens.

Flautes i tambors acompanyen aquest ritual ancestral.

L'aigua com a element sagrat

L'aigua en aquestes regions, com en moltes d'altres del món, és sagrada. La comunitat Lenca la protegeix amb totes les seves forces perquè d'ella depèn el reg dels seus productes agrícoles a més de la subsistència personal. Un dels seus rius sagrats és el Gualcarque, afluent del riu Otoro, també dit "riu blanc" perquè es veu de color blanc quan forma els ràpids entre les pedres.

Un dia van arribar a la comunitat els representants d'una empresa amb una maquinària enorme, amb la idea d'iniciar les obres per construir una hidroelèctrica. Els habitants de la regió en desconfiaven perquè desconeixien quines eren les intencions i quin era el projecte, i els preocupaven les conseqüències que aquest podria tenir pel seu riu, per la seva comunitat i per la seva manera de viure.

Tot i així, la construcció del projecte va continuar i la comunitat va començar a detectar l'impacte negatiu que causava al medi ambient. L'empresa va talar els arbres i va construir dics, alterant el recorregut natural del riu i, per tant, afectant els éssers vius que en depenien com per exemple els peixos, les abelles i els felins. L'hàbitat de totes les espècies estava en greu perill.

Lavors els membres de la comunitat es van reunir per organitzar-se i tractar d'aturar el projecte, cosa que als grans empresaris no els va agradar gens.

Malgrat les amenaces que van rebre les defensores del riu sagrat, elles van continuar protestant fins aconseguir aturar la construcció del projecte.

Què és una hidroelèctrica?

És una infraestructura immensa construïda per transformar la força de l'aigua en energia elèctrica. Per aconseguir això és necessari una gran quantitat de líquid i, per aquest motiu, aquests **mega-projectes** estan molt vinculats amb els rius.

En una **hidroelèctrica** es canalitza i s'acumula el cabal d'un riu per crear un salt d'aigua, és a dir, es crea un gran desnivell i d'aquesta manera es produeix energia.

A l'inici, l'aigua s'emmagatzema en un **embassament**. Una presa s'encarrega de contenir-la per, després, fer-la arribar a la central on hi ha una sala de màquines, turbines i generador elèctric. És així com es converteix l'energia cinètica en electricitat.

Les hidroelèctriques són obres d'enginyeria civil enormes i molt costoses i per això, a l'hora de planificar-ne una, s'han d'avaluar molt bé totes les conseqüències i l'impacte que tindrà sobre els habitants del territori on passa el riu i el seu ecosistema.

Què podem fer els nens i nenes que estem tan lluny?

Sempre hi ha alguna cosa per fer!

El més important és voler fer-ho, és a dir, tenir bona voluntat.

És molt important...

- Respectar les tradicions d'altres pobles encara que no les puguem entendre del tot bé.
- Conèixer els hàbits i costums de persones diferents a nosaltres. Si coneixem més les diferències, serem persones més empàtiques. És una de les regles matemàtiques més meravelloses de la vida!
- Tenir amistats de molts llocs del món i mostrar interès pels seus costums. Si et conviden a alguna celebració d'una altra cultura i hi desitges anar, fes-ho sense jutjar, només observant, sentint i aprenent.
- Saber què passa a altres llocs del món: moltes injustícies passen perquè la gent d'un lloc no té suport, per tant, la seva veu no té ressò.
- Viure de manera senzilla: no necessitem tantes comoditats com ens han fet creure. Moltes de les coses que surten a la publicitat estan pensades perquè consumim més. Estigues atenta quan vagis a comprar alguna cosa, pregunta't si realment ho necessites.
- Posar atenció al consum d'aigua. Aquest líquid tan valuós és un regal que pot acabar-se i, per tant, hem de consumir-lo amb responsabilitat.
- Explicar a la gent que t'envolta aquestes històries, segurament moltes persones no les coneixen.
- Tenir esperança: creure que nosaltres podem fer d'aquest planeta un lloc millor.

Els arbres ancestrals que ens ajuden a respirar

La protecció dels Parcs Naturals de la Macarena, Tinigua i Picachos

Un cultiu menys dolç del que sembla

Els monocultius de la Vall del Cauca

Els arbres ancestrals que ens ajuden a respirar

La protecció dels Parcs Naturals de la Macarena, Tinigua i Picachos

Sens dubte, la immensa **selva de l'Amazones** és el pulmó del món, la que ens dona oxigen a totes les habitants del planeta.

Recordem la preocupació que ens va generar l'episodi del gran incendi del 2019, quan gran part de la selva de l'Amazones es va incendiar. D'aquella catàstrofe vam aprendre la gran importància que tenen els arbres per la supervivència del planeta.

Vam entendre que pràctiques com la ramaderia extensiva o els cultius il·legítics no eren bones per la terra, perquè talaven arbres i cremaven de forma irresponsable els boscos.

Per què és tan important l'Amazones?

L'Amazones és una gran regió situada a la part horitzontal i septentrional d'Amèrica del Sud que comprèn la selva tropical de la conca del **riu Amazones**.

És el bosc més extens del món, amb 7.000.000 de quilòmetres quadrats repartits entre Brasil, Perú, Bolívia, Colòmbia, Veneçuela, Surinam i la Guaiana Francesa.

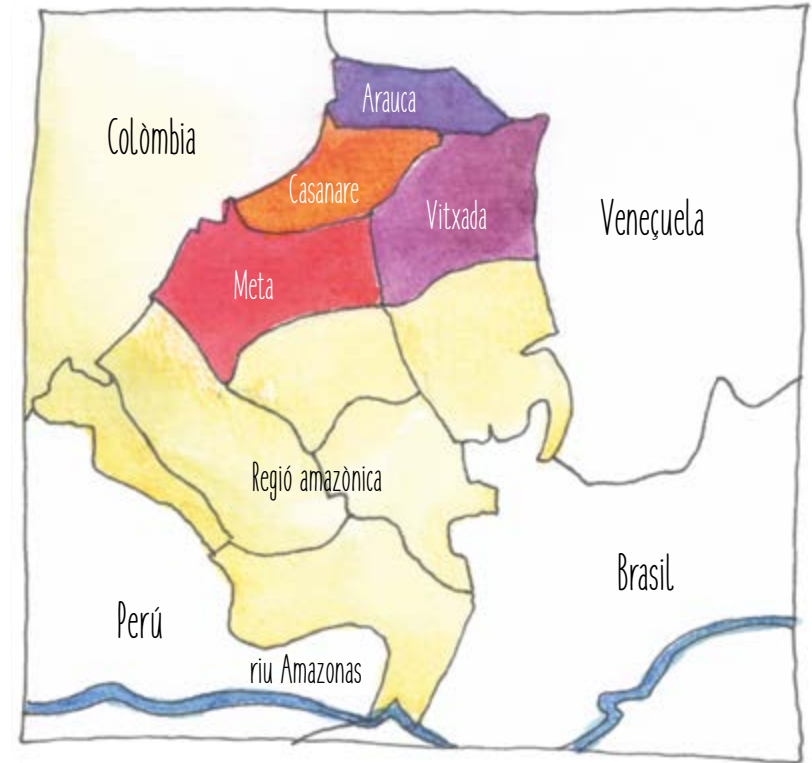
A l'Amazones es genera un procés vital de regularització del cicle de carboni que té un impacte a escala mundial.

Va ser declarada una de les set meravelles naturals del món, però només algunes zones són considerades patrimoni de la humanitat.

Què hi passa a l'Amazones colombiana?

Les reserves naturals veïnes de l'Amazones són fonamentals perquè fan de corredors i es connecten entre elles fins arribar a l'espessa selva.

A la part oriental de Colòmbia n'hi ha tres que en principi són intocables: **el Parc Natural de la Macarena**, **el de Tiniqua** i **el de Picachos**.

La fal·la d'arbres sense control pot produir
danys irreversibles a un terreny

Tot i això, la tala il·legal ha estat una pràctica present en els últims trenta anys. Sorprenentment, el 2020, durant la pandèmia, quan les persones havien d'estar confinades a casa cuidant-se, aquesta pràctica i d'altres van augmentar de forma exponencial. La violència i amenaces que es van donar a la zona van obligar les autoritats a fer retirar els i les agents forestals.

Aquesta regió ha estat víctima de la violència a Colòmbia durant dècades per diversos motius.

Aquests en són alguns:

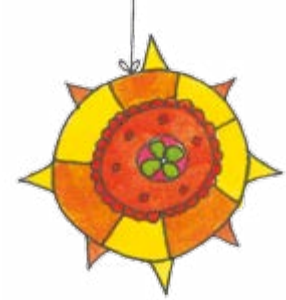
Aquesta zona sempre ha estat coneguda per la cria de bestiar, que ha augmentat de forma extrema durant les últimes dècades a causa de la gran demanda que hi ha a escala mundial.

En conseqüència, la ramaderia extensiva ha contribuït en gran part al procés de desforestació, ja que per implementar-la és necessari tallar arbres i cremar la terra, per després poder cultivar la soja que alimentaria els bovins.

A més, la desforestació implica que no hi hagi aigua, que les comunitats no puguin cultivar mandioca, patates, tomàquet, i que amb prou feines puguin viure. Els animals com el jaguar, el mono aranya, el peresós tridàctil i la tortuga rogenca ja no poden alimentar-se i de mica en mica s'estan extingint.

Les comunitats han de traslladar-se ja que no poden continuar vivint en un territori on l'aigua i la vida estan desapareixent.

A conseqüència de tot això moltes persones de la zona, encara avui dia, han de fugir dels seus pobles i refugiar-se dins els parcs naturals.

No s'ha d'arribar a una situació extrema!

La selva està desapareixent i s'està convertint en una immensa plana.

Davant d'aquesta situació alarmant les investigadores adverteixen sobre el **tipping point**, un concepte que parla del punt de no retorn. En el moment en què la desforestació arribi al 20 i 25%, la selva canviarà i els animals i la seva vegetació no sobreviuran.

Hem d'estar molt atentes als casos concrets dels parcs naturals de la Macarena, Tinigua i Picachos, perquè aquests són els tres ecosistemes que, interconnectats entre si, permeten que arribi l'aigua des dels Andes fins a les planes selvàtiques. Si la desforestació segueix en aquests parcs com fins ara la resta del sistema se'n veurà perjudicat. No hem d'oblidar mai que de Terra només en tenim una...

Per què són tan importants els arbres per la vida?

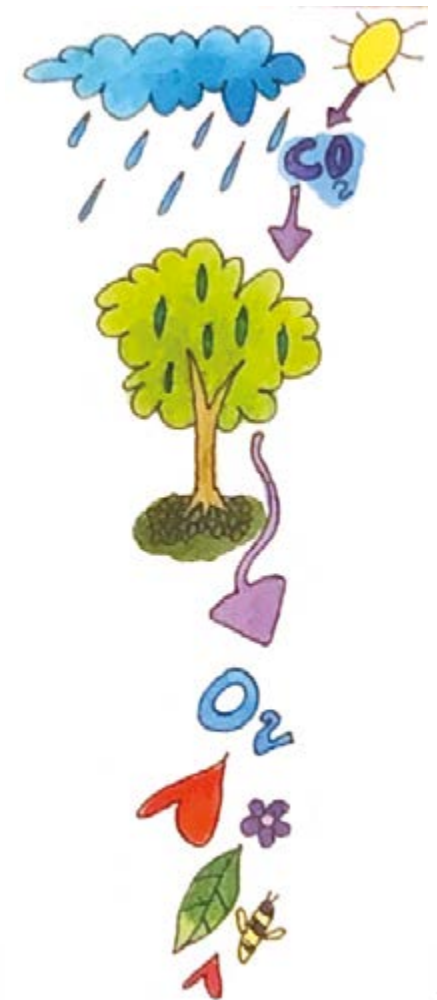
En el cicle de renovació de l'aire pur els arbres tenen un paper fonamental perquè són els encarregats de produir l'oxigen que respirem.

L'efecte hivernacle disminueix gràcies a l'absorció del CO_2 als boscos de l'Amazones o del Canadà, i de les selves de l'Àfrica central. Aquestes zones són laboratoris de purificació de l'aire.

Tot i saber la importància que tenen aquestes regions, moltes empreses transnacionals s'encarreguen de destruir 13 milions d'hectàrees cada any i significa que moltes persones han de fugir de casa seva per sobreviure.

Hem d'estar molt atentes a les accions i decisions polítiques d'aquestes grans empreses.

**Preservar els boscos és protegir la nostra vida
i la dels nostres descendents.**

Per què hi ha desforestació i desplaçaments de les comunitats cap als parcs naturals de Colòmbia?

Des de fa molts anys hi ha hagut **comunitats** que viuen en **parcs naturals** inclús abans que aquests **estiguessin protegits**. Moltes d'elles van arribar fugint de la violència del conflicte armat per trobar un lloc segur i de refugi. Les cases, les escoles i els centres de salut per viure una vida digna les van construir les comunitats amb les seves pròpies mans i amb els pocs recursos que tenien. L'estat en cap moment els va donar un cop de mà, els tenien totalment abandonats.

Les **grans empreses extractives** i els terratinents van veure aquests territoris com una oportunitat de negoci, ja que eren zones riques en recursos naturals i la població que hi habitava estava totalment desprotegida per part de l'estat.

El 90% de la tala d'arbres és fruit de les accions d'aquestes empreses, i mentre l'estat persegueix i reprimeix a les comunitats, aquestes grans empreses continuen actuant sense que ningú les aturi.

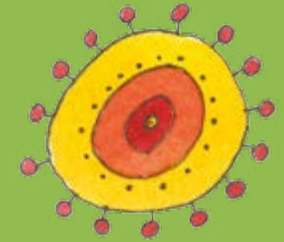
Les **comunitats camperoles** han proposat al govern Colombià crear una Agenda Ambiental que ajudi a mantenir l'equilibri entre el sosteniment de les comunitats locals i la cura del medi ambient dels **parcs naturals**. Aquestes comunitats, al cap i a la fi, són les que cuiden l'entorn per les futures generacions.

És arrel de la creació d'acords que s'han creat taules de diàleg entre les comunitats que habiten els parcs i el Ministeri de Medi Ambient. Tot i això les comunitats no se senten escoltades per part del govern.

Elles necessiten la terra per viure. A moltes les estan empresonant i a d'altres les continuen desplaçant de les terres que habiten sense cap mena de suport ni solució. Mentrestant, els grans terratinents tenen cada cop més terres per continuar destruint i fer negoci per lucrar-se'n.

En tot aquest procés, és importantíssim conèixer i recolzar la tasca que els i les líders de la regió duen a terme amb valentia, constància i perseverança per aconseguir unir forces i treball pel benestar de les seves comunitats.

Dades d'interès

Una persona inhala i exhala entre 5 i 6 litres d'aire cada minut, és a dir, entre 7.200 i 8.600 litres en 24 hores. Gràcies a aquest procés, l'organisme assimila l'oxigen necessari i expulsa el diòxid de carboni.

L'oxigen que necessita un ésser humà cada dia equival al que produeixen 22 arbres. D'aquí la vital importància de la natura del nostre entorn.

Què podem fer les persones que vivim lluny?

Consumir conscientment i responsablement en la nostra alimentació. Revisar la procedència dels productes que comprem i optar pel comerç local.

Consumir menys. No necessitem tant per viure com ens fan creure.

No comprar productes elaborats en llocs on no es respectin els drets humans de les persones que hi viuen i no es protegeixi el medi ambient.

Cuidar la nostra salut emocional des de ben petites. Aprendre a conèixer-nos i revisar el nostre món interior per desenvolupar una autoestima sana.

Donar suport a campanyes i moviments que promouen els drets integrals de totes les persones i la protecció del nostre planeta.

Un cultiu menys dolç del que sembla

Els monocultius de la Vall del Cauca

A Colòmbia hi ha una gran zona ubicada entre dos departaments, el Cauca i la Vall del Cauca, on des de fa segles es produeix un monocultiu, que fa que altres productes no puguin créixer.

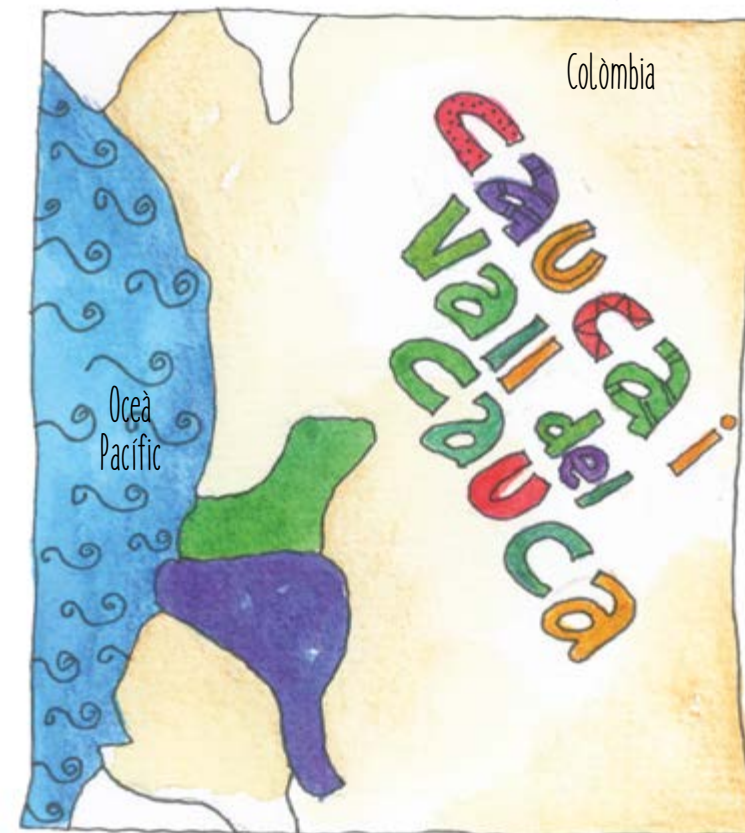
Aquest monocultiu és la canya de sucre. La geografia de la zona és ideal pel seu cultiu i des de l'època de la **colònia espanyola** ja se'n feia negoci. Amb el pas del temps es va convertir en una indústria a l'alça, que no parava de créixer, enriquint als **terratinents** però aportant pocs beneficis per les treballadores, camperoles i indígenes de la vall i del Cauca.

I no només això, sinó que per desenvolupar aquest monocultiu portaven esclaus de l'Àfrica, persones que eren presoneres i que en contra de la seva voluntat eren utilitzades com a mà d'obra a les plantacions.

Què vol dir "mono" ?

Mono és un prefix que significa un de sol, únic. Ve del grec "monos" i s'utilitza en paraules com monosíl·lab, monòleg i, en aquest cas, monocultiu, és a dir que només es cultiva un sol producte.

No té res a veure amb l'animal.

L'origen del sucre a partir del cultiu de canya

A l'illa de Salomó una llegenda explica que les persones estaven fetes de canyes i a l'Índia expliquen que les corones d'algunes de les seves deïtats estaven fetes també d'aquest material.

La canya de sucre és un dels cultius més antics de la humanitat.

Diuen que des del **3.000 aC** a **Nova Guinea** ja s'utilitzava, no per menjar, sinó com a gespa. Amb el pas del temps es va estendre a altres països com Borneo, Índia i Sumatra, on van adonar-se que podria tenir altres usos... molt més dolços!!

Inicialment, mastegaven un tros de canya per extreure'n la dolçor, però més endavant van descobrir que podien convertir el suc en cristalls granulats. Van ser els monjos budistes els que després van ensenyar aquesta tècnica de cristallització als xinesos.

El general grec **Nearchus d'Elea**, que va arribar al segle IV aC amb **Alexandre el Gran** a l'Índia, va adonar-se que era viable produir un altre tipus d'edulcorant més enllà de la mel, que era la substància que fins ara s'utilitzava en begudes com els tes o sucès àcids.

Durant segles aquest producte era conegut com la "sal dolça", perquè tenia la mateixa forma de petits cristalls i a Europa ningú coneixia com es produïa.

La paraula hi és present en moltes cultures i llengües

En àrab: رڤسړا (as-sukar)

En persa: رڤش (šakar)

En sànscrit: शर्करा (sárkará) que vol dir sorra

Va ser a **Venècia** el primer lloc on van entendre com es produïa i van començar a cultivar la canya de sucre a la ciutat de Tir, al sud del Líban, ja que tenia les condicions climàtiques necessàries.

Al llarg de diversos segles la venien a la resta de països europeus, que el van introduir ràpidament a les seves receptes.

Es diu que l'any 1492 **Cristòfol Colom** va intentar sense èxit sembrar canya de sucre a l'illa de L'Espanyola —el que avui dia coneixem com a Haití i República Dominicana— però aquesta no va començar a créixer fins més endavant, l'any 1501. A partir d'aquell moment el cultiu de canya de sucre es va anar estenent per altres zones del **Carib** i **Sud Amèrica**.

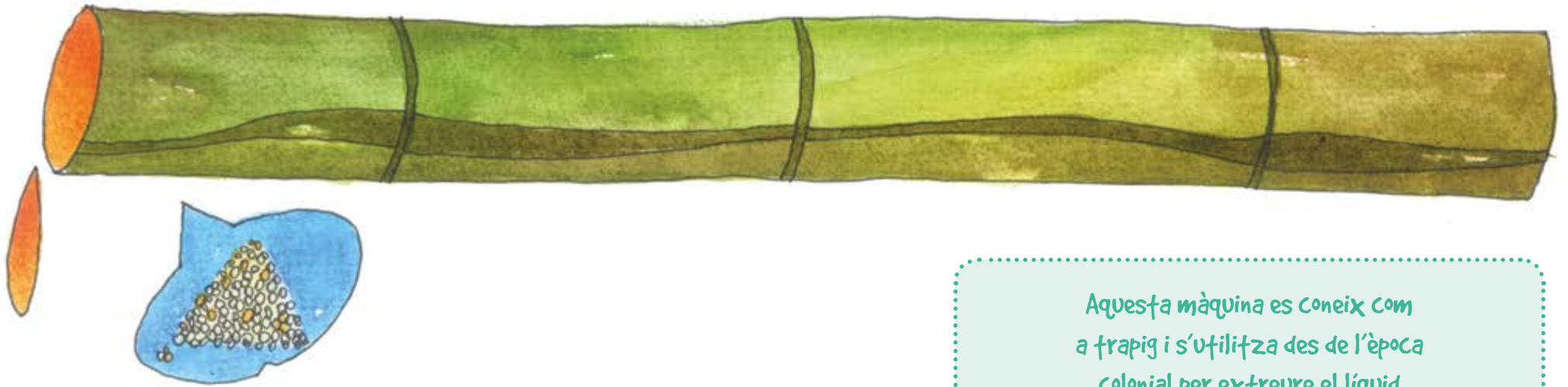
Va ser **Sebastián de Belarcázar**, conqueridor espanyol, qui l'any 1541 va portar la canya de sucre a la Vall del Cauca, al sud-occident Colombià.

Pocs anys més tard, ja hi havia tres indústries productores de sucre a la zona. Des de l'època de la Colònia, les plantacions i les indústries productores de sucre es van convertir en un negoci molt lucratiu pels terratinents del Cauca i de la Vall del Cauca, que van veure com sortien guanyant amb el repartiment de terres.

Avui dia els propietaris de les terres encara són els mateixos: unes quantes famílies descendents dels conqueridors espanyols, famílies amb molts diners i molt poder a l'hora de prendre decisions i influir.

És per aquest motiu que la història del Cauca i de la Vall del Cauca està estretament relacionada amb l'espoli de terres que pertanyien a les comunitats indígenes i a les comunitats descendents d'esclaus africans. Aquesta història ha portat al llarg de més de 400 anys molta violència, dolor i injustícies entre la població.

Com és una canya de sucre?

Tal com diu el seu nom, és una canya llarga i estreta amb la tija llenyosa. Dins hi té un teixit tou i dolç d'on s'extreu el sucre a través d'un procés químic.

El primer pas és **esprémer** les canyes amb un **trapig**, que és un molí que s'utilitza per extreure suc de diversos fruits.

Després s'escalfa el líquid fins que arriba a una temperatura prou alta per obtenir una **massa marronosa** que s'anomena caramel.

A través d'un procés industrial convertim aquest caramel en petits cristalls foscos. Per emblanquir-lo i purificar-lo haurà de passar per un últim procés de sulfitació.

En realitat el sucre no és de color blanc pur, igual que el cotó tampoc no ho és.

El sucre també el coneixem com a sacarosa que està composta per glucosa i fructosa.

Aquesta màquina es coneix com a **trapig** i s'utilitza des de l'època colonial per extreure el líquid de la canya.

Per fer-la anar calien dues persones, una a cada extrem, per moure l'engranatge que espremia les canyes.

Per què no són bons els monocultius per un territori?

Què és una hectàrea?

Una hectàrea són 10.000 metres quadrats, és a dir, la part de terra que ocuparia un quadrat que mesurés 100 metres per cada costat. Aquesta mesura és una de les més utilitzades per calcular grans espais de terra.

Tal com diu el nom, un **monocultiu** és la sembra d'un sol producte durant molt de temps i ocupant grans **hectàrees** de terra i sense permetre que s'hi cultivin altres aliments.

Els monocultius més comuns al món són la soja, el cotó, el blat de moro, els cereals i la canya de sucre.

D'entrada pot semblar positiu ja que facilita l'accés a aquest aliment i s'optimitzen recursos perquè el producte tingui un cost més baix.

Tanmateix, els efectes que aquest tipus de cultius produeixen a la terra són altament nocius.

Quan un monocultiu està sembrat durant molts anys a la mateixa zona a la terra se li acaben els nutrients que el cultiu necessita per créixer i de mica en mica la terra comença a empobrir, perdre minerals i a assecar-se. Aquest empobriment fa que els insectes i altres habitants comencin a morir. Aquesta regió deixa de ser fèrtil perquè ja no hi pot créixer res i es converteix en un terreny **erosionat**.

Quan la **terra** es queda sense nutrients perquè s'ha abusat del seu cicle vital i no se la vol deixar reposar, s'utilitzen fertilitzants i químics tòxics per forçar-la a seguir donant fruits. Qui pateix les conseqüències de l'ús de productes químics en primer lloc són els animals i els microorganismes que moltes vegades acaben morint. Però no només en pateixen ells les conseqüències sinó que **l'ecosistema** sencer es veu afectat.

És important alternar el tipus de producte que es sembra per tal que la terra es renovi i es mantingui fèrtil. Una manera de fer-ho és substituint un **monocultiu** per un **policultiu**, de tal manera que rotin els cultius i la terra pugui conservar el seu equilibri.

Totes les pràctiques quotidianes respectuoses cap al **Planeta** asseguren la seva conservació i per tant, la nostra.

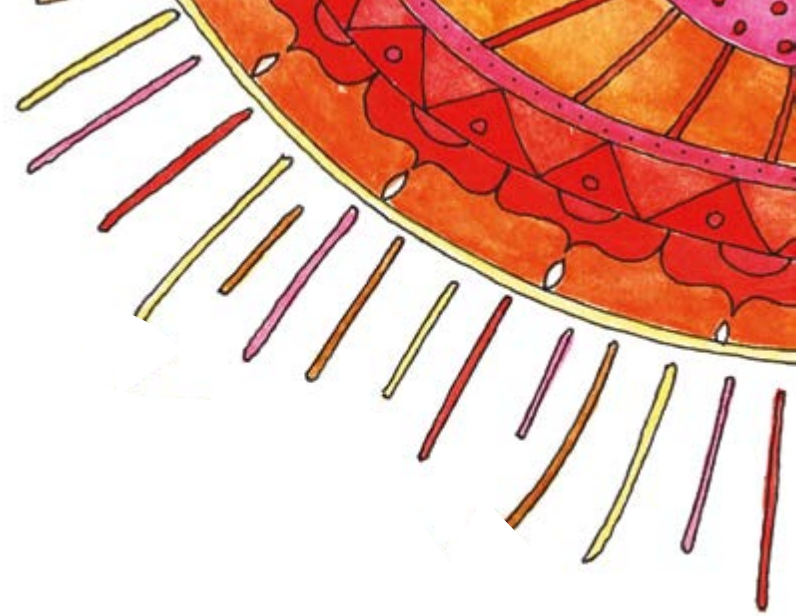

La difícil història de les persones treballadores de la canya de sucre

A Colòmbia, la situació de les persones que treballen a les plantacions i ingenis sucres creats per processar la canya recol·lectada sempre ha estat molt complexa.

Des de la **colonització espanyola**, els i les **indígenes** de la regió del Cauca i de la Vall del Cauca, en contra de la seva voluntat, van ser obligats a treballar a les plantacions sota unes condicions extremadament precàries. Molts d'ells emmalaltien i morien.

A **Europa** aquest producte s'anava tornant més important fins a ser considerat de primera necessitat. Això va fer que els amos de les fàbriques necessitessin més persones treballant perquè havien d'augmentar la producció del sucre.

La descendència afrocaribenya a Colòmbia

Colòmbia és el **quart país** del continent americà amb més quantitat de població afrodescendent després de Brasil, Estats Units i Haití. Encara que avui en dia continua essent molt complexa la seva inclusió a la societat colombiana per manca d'oportunitats i prejudicis racistes heretats des de l'època colonial, la seva presència i influència són cada vegada més fortes.

El **nord del Cauca** és una de les zones de Colòmbia habitada per un gran percentatge de població afrodescendent, al costat de la població del poble indígena Nasa.

La comunitat afrodescendent a la regió es caracteritza per defensar l'ús de pràctiques de producció artesanal (cafè, patates, canya de panela...), cuidant el medi ambient a la vegada que garanteixen el benestar de les seves comunitats.

Totes elles són Colòmbia.

Curiositat

La comunitat afrodescendent a Colòmbia es va organitzar als **palencs**, que són comunitats agrícoles instal·lades a llocs on era molt difícil arribar per protegir-se dels grups que les volien esclavitzar. Viure en aquestes zones apartades i protegides els va permetre conservar la seva identitat i el seu llegat: la seva música, els seus balls, la seva gastronomia, els seus rituals i la seva religió.

Un dels **palencs** més famosos a Colòmbia i que ha sobreviscut fins a dia d'avui és el de **San Basilio**, a prop de la ciutat de Cartegena d'Índies. Allà hi habiten més de 3.500 persones que conserven la seva llengua criolla, barreja del castellà amb el bantú africà. Moltes tradicions musicals com el *bullerengue* i tradicions com el *lumbalú* també segueixen vives.

El 2005 la Unesco el va declarar com a espai cultural únic, obra mestra del Patrimoni Oral i Intangible de la Humanitat.

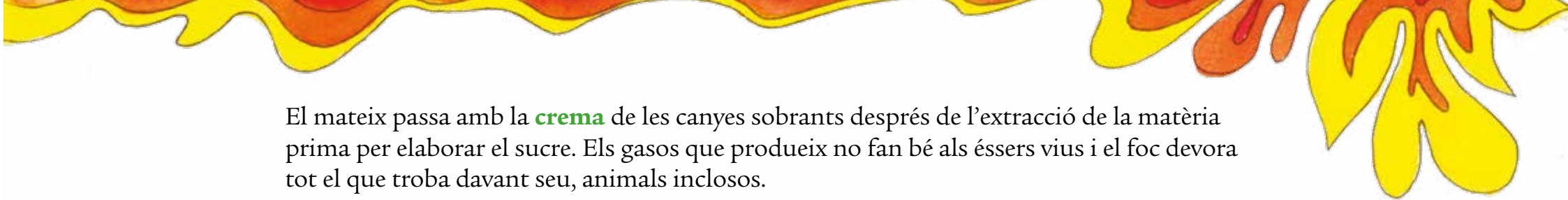
Com està la situació de les persones treballadores avui en dia?

L'ofici de tallar canya i altres factors implicats en el procés d'elaboració del sucre són molt pesats i no estan ben remunerats.

A la zona és evident la **desigualtat social**: són moltes les persones que sobreviuen amb escassos recursos i són molt poques les que són propietàries de la terra i que tenen el control de la regió. El negoci és tan pròsper i produeix tants beneficis que aconseguir que els empresaris estiguin protegits pel govern.

I, aquest, pren les decisions que afavoreixen el negoci i els seus beneficis, en contra del benestar de la gent de la regió i les lleis mediambientals.

El tema de l'**aigua** és fonamental perquè els cultius de canya de sucre la necessiten al llarg de tot el procés. Hi ha casos de desviacions de rius o de construccions de canals que han fet reduir molt el cabal d'aigua, perjudicant la població.

El mateix passa amb la **crema** de les canyes sobrants després de l'extracció de la matèria prima per elaborar el sucre. Els gasos que produeix no fan bé als éssers vius i el foc devora tot el que troba davant seu, animals inclosos.

És fonamental protegir la **fauna de la zona**, habitada per guineus menja-crancs, serps, jaguars, ossos formiguers, insectes i grans quantitats d'aus. Molts animals moren per la crema del seu ecosistema.

Són molts els descendents d'indígenes i d'esclaus africans que han hagut de desplaçar-se de manera forçada del seu territori cap a un altre, canviant la seva manera de viure i patint molt.

Ja sigui perquè la seva salut estava en risc, pels perills causats per les cremes, perquè els hi treien les seves terres o perquè les seves opinions i demandes eren incòmodes pels terratinents.

No s'han sentit escoltats pel govern i demanen escolta, respecte, protecció i consideració. Cada vegada hi ha més grups intentant canviar el curs de la història, i necessiten el suport de persones empàtiques i coherents per aconseguir-ho.

Sense cap mena de dubte, aquesta és una regió que requereix una millora integral i immediata perquè tothom sense excepció pugui viure amb estabilitat, seguretat i harmonia.

Per reflexionar...

Només el 5% de la població al món és indígena i curiosament és la que assegura el 80% de les reserves de la biosfera i recursos naturals.

La visió que aquestes comunitats tenen sobre la vida és molt inspiradora per la resta d'habitants de la terra. Ens recorden que la nostra presència com a espècie humana està lligada al lloc on vivim, incloent-hi plantes, ocells, aigua, vents i minerals i que la nostra conservació com a espècie va de la mà de tota la resta.

No som els únics que hi vivim, encara que a vegades ho oblidem, i no, no som més forts i no som ni molt menys els propietaris del Planeta. Estem profundament lligats a la natura que ens envolta i qualsevol cosa que li succeeix a una de les seves parts, a un bosc o un riu, per exemple, ens afecta a totes.

La **cosmovisió**, o la manera amb què **les comunitats** es relacionen amb la **naturalesa**, comença per reconèixer a la **Mare Terra** com a principi de tot. És el nostre origen comú, la nostra arrel.

La supervivència, desenvolupament i benestar de cada ésser humà depèn de la relació que hi mantinguem. Les comunitats indígenes ens recorden que a la **Mare Terra** se l'ha de respectar, escoltar, obeir i tenir-la sempre en compte quan es prenen decisions.

És vital mantenir una relació de pau i harmonia amb ella.

La importància de l'esperit solidari

Tots els éssers humans patim dificultats i ens enfrontem a problemes, però al cap i a la fi tots volem estar bé. Sovint no ens adonem dels problemes d'altres persones perquè estan lluny, com si formessin part de mons diferents.

El món és un de sol i de forma meravellosa i misteriosa, tothom està connectat. Mirar cap a una altra banda, no mostrar interès en entendre una situació, fer els ulls grossos o dir “s’ho han buscat” o “no és el meu problema” no són actituds que ens ajudin ni a nosaltres mateixes ni a ningú, perquè l’únic que fan és distanciar-nos les unes de les altres.

Què podem fer des de la distància?

Pensar en el Bé Comú.
Totes ens mereixem viure bé, sense excepció. Ningú pot ser feliç o tenir alguna cosa gràcies a algú altre que no estigui bé o li falti el que al primer li sobra.

Començar per informar-se i posar esforç en entendre la situació de manera global i amb el punt de vista de totes les parts implicades. Moltes injustícies succeeixen perquè no hi ha un grup de gent que expliqui el que està passant i això fa més fàcil que es cometin accions que perjudiquen a les persones i al planeta.

Prioritzar sempre el Planeta.
La salut de la Terra és la nostra salut perquè som part d’ella. És la nostra llar. Els rius són la nostra sang. La terra, les nostres cames. L’aire, els nostres pulmons.

Aconsegueixes sentir aquesta connexió?

Guatemala

Els Ch'orti' defensen el territori

Un poble en lluita per la terra i la seva identitat mil·lenària

Els Ch'orti' defensen el territori

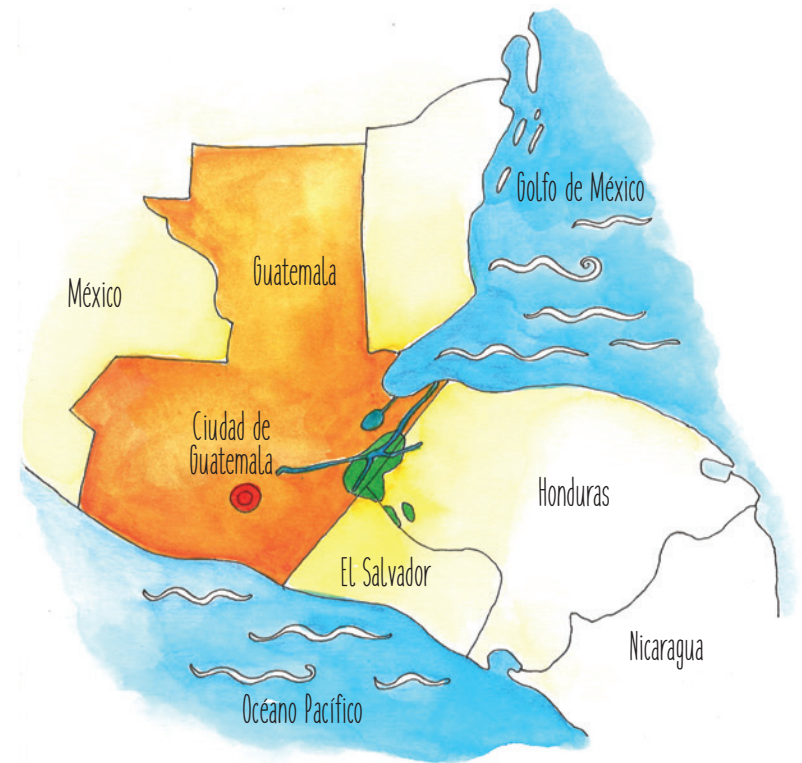

Un poble en lluita per la terra i la seva identitat mil·lenària

Els **Ch'orti'** o **Chortís** són un poble indígena originari d' Hondures, El Salvador i Guatemala. Descendeixen de l'ancestral **civilització maia** i el seu centre polític i cultural estava ubicat a Copan, avui un lloc arqueològic ple de màgia.

A l'actualitat viuen principalment a Guatemala. Durant l'època colonial ocupaven un territori molt cobejat que els va ser arrabassat i, d'aquesta manera, van ser arraconats en parcel·les molt petites als vessants de les muntanyes.

Des de 1957 a 1996 —quatre dècades— la comunitat **Ch'orti'**, molt implicada a reclamar una reforma agrària que posés la terra en mans dels que la treballen, va viure la militarització de la seva zona, l'extermini de molts d'ells, així com reclutaments forçosos i desaparicions. Guatemala es va veure immersa en una cruel guerra civil i els pobles indígenes es van emportar la pitjor part. Durant molt de temps es va formar un gran buit entre ells on semblava que el **legat ancestral** havia estat oblidat i que no tenien cap sentiment de pertinença: sentien que no feien part de res ni pertanyien a cap territori. Es va arribar a pensar que els Ch'orti' no estaven ni interessats ni involucrats amb el Moviment Maia ni amb la reivindicació de la memòria històrica i la recuperació del seu idioma. **Però no era així!**

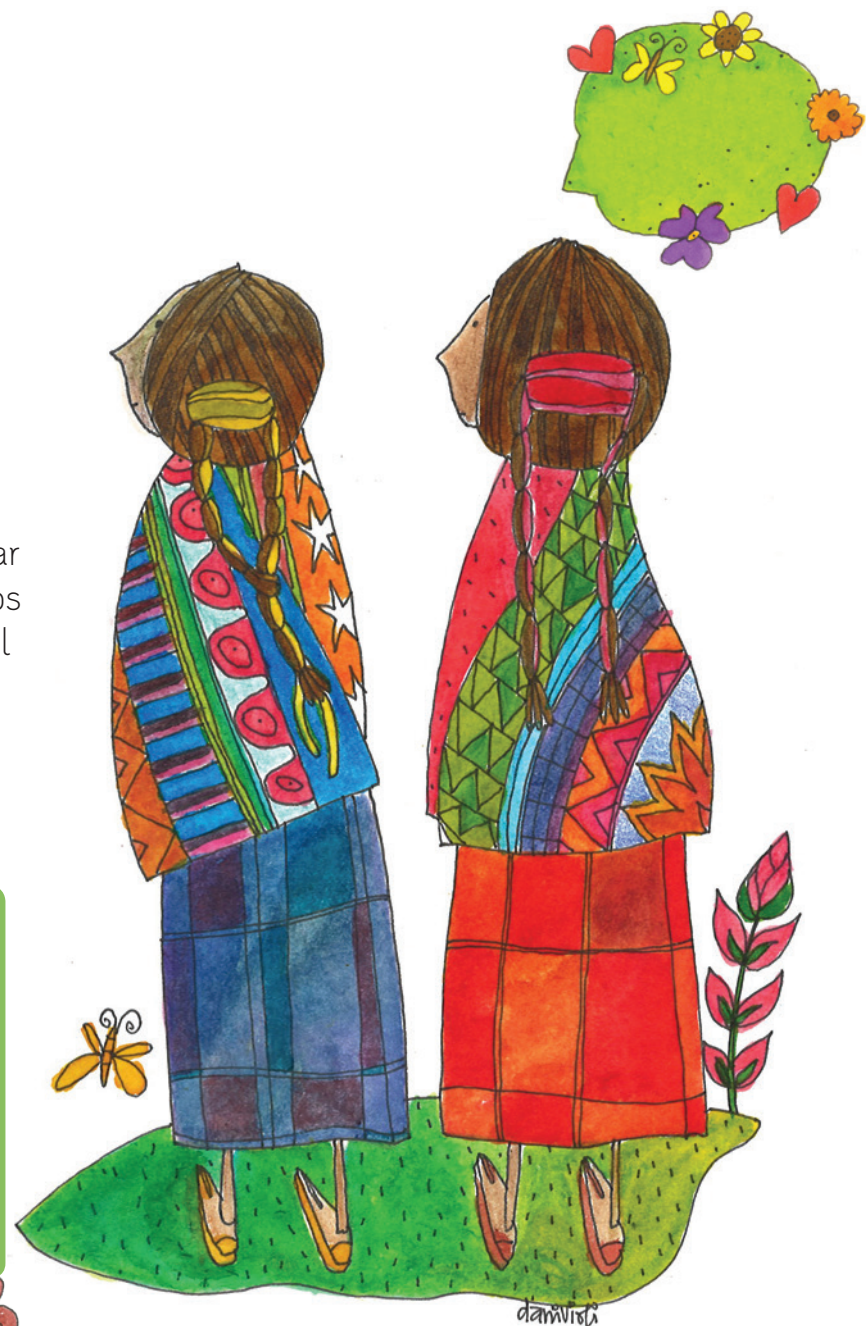

Un poble en resistència

Durant les dues últimes dècades, alguns empresaris vinculats amb grups perillosos —ex-militars i traficants de drogues que operen a la frontera—, han volgut extreure els recursos de la terra dels **Ch'orti**. Ho han fet a través de projectes com centrals hidroelèctriques per produir electricitat explotant l'aigua i corredors de mercaderies i mines per extreure els minerals de la regió. Per això han comptat amb la col·laboració dels governs, tant el central com els municipals, que en lloc de mirar pel bé de la comunitat han mirat pels seus propis interessos.

A això l'anomenem extractivisme, que ve del verb extreure, i no està pensat per millorar la vida de la gent ni protegir un ecosistema sinó per explotar grans volums de recursos naturals i vendre'ls en d'altres països. D'aquesta manera, destrueixen la naturalesa del territori i fan impossibles les formes de vida de les comunitats que l'habiten, arribant a produir el desplaçament forçat de les persones que hi viuen. Les comunitats maies Ch'orti han alçat la veu davant aquests projectes, alternant mobilització social i reclamació dels seus drets davant la justícia.

A Chiquimula, el pla per construir tres centrals hidroelèctriques que afectaven el riu Jupilingo, font fonamental d'aigua en una terra coneguda com el Corredor Sec, va despertar la resistència dels Ch'orti. Es van mobilitzar, van denunciar que no se'ls havia consultat i van reclamar els seus drets sobre la terra. Els qui s'hi van oposar o no van voler vendre les seves terres van patir amenaces i atacs. Però finalment la justícia va reconèixer que aquesta terra era seva i que la presa no podia construir-se. **Victòria!**

La unió fa la força

En aquests últims 20 anys, la població Chortí ha hagut d'organitzar-se per salvar la poca terra que els quedava. Van sentir que era el moment per fer-ho per diversos motius:

1

L'agressió que han suposat per a ells els plans per instal·lar centrals hidroelèctriques, mines i altres macroprojectes a les seves terres.

2

Cada vegada eren més les empreses que volien apropiarse del territori Chortí. Per a ells, la Mare Terra ha de cuidar-se, ja que els seus elements són BÉNS naturals que protegir i no RECURSOS per vendre.

3

Es troben al Corredor Sec, un lloc molt sensible al canvi climàtic i per aquesta raó han de cuidar moltíssim que les grans empreses no contaminin i destrueixin les fonts de vida de la zona.

4

Resulta impossible preservar el seu coneixement ancestral, el seu idioma i els seus costums sense entendre i sentir la terra que habiten.

Amb determinació i convicció, van decidir unir-se i crear la **Central Campesina Ch'orti' Nuevo Día** (CCCND) i altres organitzacions per fer-se més forts, recolzar-se i frenar les persones i col·lectius que volien seguir-los treient la seva terra.

Avui, una bona part de la comunitat Ch'orti' comença a sentir-se orgullosa de les seves arrels i vol reforçar la seva **identitat cultural**. Estan recuperant les formes tradicionals d'organitzar el territori i les seves comunitats. Va arribar l'hora en què el poble Ch'orti' vol tornar a contar la seva pròpia història.

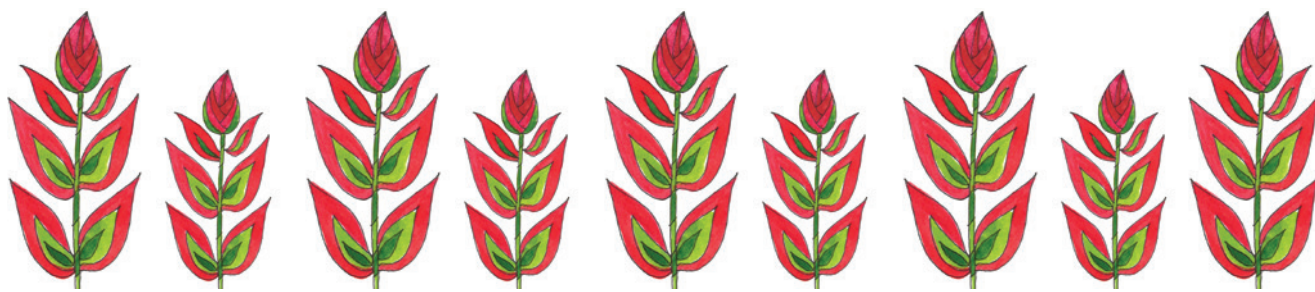
La mineria a cel obert que acaba amb els boscos i els rius

Afegit als efectes del **canvi climàtic**, que provoca sequeres i pluges torrencials que no serveixen per a l'agricultura, les mines a cel obert tenen un gran impacte mediambiental: destrueixen les muntanyes, talen arbres i desvien rius. Al Corredor Sec, això es tradueix en els més alts nivells de desnutrició i pobresa.

Aquestes mines moltes vegades estan funcionant sense llicència o enmig d'irregularitats —com la falta de consulta a les comunitats— i solen servir per rentar diners del crim organitzat.

Per això és molt perillós per als que s'hi oposen ja que pateixen criminalització, amenaces, atacs i desaparicions: posen en risc les seves vides!

Guatemala és el cinquè país en el món més ric en biodiversitat. Allà es troben una quantitat d'orquídies plenes de colors, algunes en vies d'extinció, i diferents tipus de bromèlies, que són plantes de calze molt profund, típiques de les zones tropicals al continent americà.

Megaprojectes que destrueixen els ecosistemes i fan fora la gent que els habita

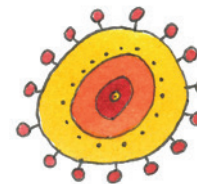
Els megaprojectes afecten de maneres molt diverses: ho fan amb el **medi ambient**, amb la **salut**, amb els drets econòmics, socials i culturals. També provoquen que les persones es vegin obligades a abandonar les seves llars o bé atemorides per amenaces directes o perquè ja no tenen les condicions per poder viure en pau, harmonia i amb un treball digne. Moltes persones primer es desplacen a llocs propers, però davant el gran creixement d'aquests projectes, acaben allunyant-se cada vegada més del seu territori.

Una altra amenaça és **El Corredor Interoceànic**. Es tracta d'un megaprojecte -és a dir, un projecte molt gran i amb molt impacte- per connectar el Pacífic i l'Atlàntic amb carreteres, ferrocarril, oleoductes i també, la construcció de ports. És una gran iniciativa en què hi ha molts diners d'empresaris de països del Nord en joc. Si arriba a executar-se, travessarà la terra dels Ch'orti' arrasant amb la natura i desplaçant les seves comunitats.

T'imagines haver d'anar-te'n de casa teva a una zona llunyana on no et sents còmode ni segur perquè la teva vida i la de les persones que t'estimes està amenaçada?

Qui són en l'actualitat els Ch'orti'?

En l'actualitat, la major part dels Ch'orti'—100.000— viuen al departament de **Chiquimula** al sud-est de Guatemala i uns pocs —8000— al nord-est d'Hondures. Viuen de l'agricultura i colleixen quatre tipus de blat de moro, sis de fríjol i tres de carbassa.

També sembren arròs, tabac, llegums, papaia, patata, canya de sucre i diversos tipus de plàtan. Per cuinar, fan servir quatre tècniques que són coure en comal, bullir, al forn en carbons encesos i rostir.

Cada dia mengen blat de moro acompanyat d'altres aliments.

Als Chortís que estan barrejats amb blancs, els mestissos, els anomenen ladins i la majoria d'ells, gairebé no coneix la llengua Ch'orti'; només saben unes quantes paraules. Al seu torn, molts dels Ch'orti' van aprendre espanyol per poder comerciar amb els seus productes però no es consideren guatemalencs. Viuen a la part rural i a diferència dels altres que calcen sabates, fan servir sandàlies.

La llengua Ch'orti' descendeix del maia i és parlada especialment als municipis de Camotán, Jocotán i Olopa (Chiquimula) i la Unión (Zacapa) a Guatemala.

Aquestes són algunes de les seves paraules:

- K'in ► sol
- Ajk'in ► dia
- Ak'ach ► gallina
- Awaw ► aranya
- B'ejt ► olla
- Chakchak ► vermell
- Chan ► culebra
- Ejk'ar ► estel

Per què la preservació dels rius és vital?

Els éssers humans no podem viure sense aigua potable. Aquest preciós líquid prové dels brolladors que neixen als cims de les muntanyes. A Guatemala, per exemple, hi ha múltiples fonts d'aigua que es formen a les seves muntanyes boscoses i a mesura que van descendant, es van convertint en grans rius, com el Motagua, que passa pel territori dels Chortís.

Són precisament ells els encarregats des de fa segles de protegir el seu curs i les seves aigües. La cosmovisió d'aquesta població indígena com la de moltes altres del continent americà està basada en la cura de la Natura i la perfecta harmonia que els éssers humans hem de tenir amb ella, la nostra Mare, proveïdora de tot el que necessitem per viure.

És la gran Mare que cuida de tots

Per això, cada vegada que una empresa ambiciosa o uns governants que pensen en el benestar d'uns pocs atempten contra els rius i els boscos propers posant en marxa megaprojectes irresponsables, els protectors del territori intenten per tots els mitjans defensar-los i recordar-los que no s'ha de pensar només a fer rics a uns quants sinó en el benestar de les comunitats senceres. Això es diu el bé comú i ha de ser sempre la prioritat. No és possible que perquè unes persones visquin millor, d'altres hagin de viure pitjor.

Encara menys destruir ecosistemes que porten desequilibri i escassetat a les persones que habitaven allà primer i a la resta de la població després.

Hem de cuidar-nos entre tots, prendre decisions pensant en totes les persones, amb responsabilitat i compromís cap a la Terra que habitem i ens nodreix.

La nostra llar!

Quetzal, significa en
Nàhuatl preciós o bell.
És l'ocell nacional de Guatemala

Encara que pogués semblar que a la regió Ch'ortí coneguda com el Corredor Sec no hi ha res, la veritat és que hi ha dos ecosistemes essencials per a la vida. Són els boscos espinosos i els riberencs. Allà viuen animals com el Momoto corona canela, el llangardaix de la vall del Motagua, la granota Craugastor i una iguana amb nom de dinosaure, la Ctenosaura Plearis, entre molts altres.

Les històries que es presenten en aquest llibre pretenen apropar la realitat que viuen diverses comunitats de Mèxic, Hondures i Colòmbia a les nenes i nens de Catalunya.

Davant de grans projectes extractius que atempten contra el medi ambient i contra la seva vida, les comunitats dels tres països s'organitzen i lluiten per preservar la seva identitat i el seu vincle amb la Mare Terra resistint-se a marxar del territori que ancestralment habiten i tant estimen.

Aquest recull d'històries és un crit perquè totes les nenes i nens esdevinguin defensores i defensors dels drets humans, que s'organitzin per denunciar les injustícies locals i globals i prenguin acció per un món més sostenible, just i esperançador. Entenen que allò que passa a l'altra banda del món ens interpel·la i afecta a totes.

A través de les vivències de diversos pobles indígenes i comunitats camperoles de Mèxic, Hondures i Colòmbia es vertebren les sis històries que conformen el llibre:

1. El Tren Maia i la destrucció de la naturalesa
2. Un poble valent que s'està quedant sense aigua
3. Un parc natural ple de forats
4. La història d'un riu sagrat
5. Els arbres ancestrals que ens ajuden a respirar
6. Un cultiu menys dolç del que sembla

La Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR) va néixer a Catalunya l'any 2004 amb els objectius de defensar el dret d'asil i els drets de les persones refugiades, apàtrides, sol·licitants de protecció internacional i/o d'apatridia, així com de les persones immigrades que es troben en una situació d'especial vulnerabilitat. Desenvolupem la nostra feina arreu del territori català, treballant amb més de 30 municipis en diferents projectes.

Estem inspirades per un profund sentit ètic i per valors com la justícia, la solidaritat, la llibertat i la igualtat.

La defensa d'aquests principis constitueix el nostre principal patrimoni, enforteix i impregna totes les nostres actuacions i és la motivació essencial del nostre treball i existència.

CCA(R)

Comissió Catalana
d'Ajuda al Refugiat